

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΣΠΟΡΟΥ

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΣΠΟΡΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ Η ΑΓΡΟ- ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ	11
Ο ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΣΠΟΡΟΥ	24
ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ	25
Μέρος 1 - Διατήρηση της γεωργικής βιοποικιλότητας	35
Μέρος 2 - Βελτίωση Φυτών και Παραγωγή Σπόρων	36
Μέρος 3 - Τα δικαιώματα των αγροτών (γεωργών)	39
Μέρος 4- Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας	41
ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ	44

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Σπόρος είναι ο πρώτος κρίκος στη διατροφική αλυσίδα και ενσαρκώνει μια μακρά αλληλουχία εξέλιξης και χιλιάδες χρόνια βελτίωσης των φυτών από τους αγρότες, καθώς και τον πολιτισμό της ελεύθερης παραγωγής-διατήρησης και ανταλλαγής σπόρων. Είναι η έκφραση της νοημοσύνης της γης και των γεωργικών κοινοτήτων ανά τους αιώνες.

Οι οικολογικοί και βιολογικοί νόμοι του Σπόρου βασίζονται στους πανάρχαιους νόμους της φύσης και της εξέλιξης στην πολυμορφία, την προσαρμογή, την ανθεκτικότητα και την προσβασιμότητα. Σχετίζονται επίσης με τις αρχές της νομολογίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δημόσιων αγαθών-και των Κοινών.

Αντίθετα, η κυρίαρχη νομοθεσία που σήμερα σχετίζεται με τους σπόρους παραβιάζει ολοκληρωτικά το Νόμο του Σπόρου και τις δημοκρατικές διαδικασίες, χωρίς να βασίζεται σε κάποια νομολογική ή επιστημονική βάση. Ένα οπλοστάσιο νομικών εργαλείων δημιουργείται και επιβάλλεται συνεχώς με σκοπό την ποινικοποίηση των πανάρχαιων πρακτικών της βελτίωσης φυτών, της παραγωγής-διατήρησης και ανταλλαγής σπόρων. Το οπλοστάσιο αυτό διαμορφώνεται από μια ομάδα εταιρειών οι οποίες αρχικά εισήγαγαν τα τοξικά χημικά στη γεωργία και τώρα ελέγχουν τους σπόρους μέσω της γενετικής μηχανικής και των πατεντών.

Το επιστημονικό υπόδειγμα (μοντέλο) είναι, επίσης, υπό μετατροπή. Από ένα ζωτικό, ολιστικό και οικολογικό σύστημα, η γεωργία έχει βιομηχανοποιηθεί και κατακερματιστεί σε ένα αποσπασματικό, μηχανιστικό υπόδειγμα, όπου η φύση και οι αγρότες δεν μπαίνουν καν στην εξίσωση.

Και αυτό συμβαίνει, επειδή οι συνεισφορές τους δεν μπορεί να εμπορευματοποιηθεί από εκείνα τα εταιρικά συμφέροντα τα οποία μέσω της πατέντας έχουν στόχο να πάρουν τον απόλυτο

έλεγχο και την απόλυτη κυριότητα των σπόρων, παρακάμπτοντας κάθε οικολογική και κοινωνική ευθύνη σχετικά με τις επιπτώσεις των μονοπωλίων και των γενετικά τροποποιημένων σπόρων.

Όταν εκείνοι οι οποίοι θα έπρεπε να ελέγχονται διαρκώς και εξονυχιστικά, υπαγορεύουν τους νόμους έτσι ώστε να αποκτούν τον έλεγχο και την κυριότητα των σπόρων -που δεν είναι παρά η ίδια η ζωή- ενώ ταυτόχρονα απαλλάσσονται από κάθε οικολογική και κοινωνική ευθύνη των επιπτώσεων των μονοπωλίων και των γενετικά τροποποιημένων σπόρων που συνδέονται με αυτούς, δεν έχουμε απλώς κρίση των τροφίμων και της γεωργίας, αλλά κρίση της ίδιας της Δημοκρατίας.

Η εταιρεία Monsanto έχει συγγράψει τις ρήτρες σχετικά με τις Πατέντες επί Εμβίων Οργανισμών των συμφωνιών TRIPS του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου. Στις ΗΠΑ, η ίδια εταιρεία συνέγραψε και εισήγαγε στο νόμο για τον Προϋπολογισμό HR 993, μια απορρύθμιση αρ. 735 που προστατεύει τους γενετικά τροποποιημένους σπόρους από διεκδικήσεις και δικαστικές διαφορές σχετικά με τους περιβαλλοντικούς και υγειονομικούς κινδύνους που εγκυμονούν. Στην Ινδία, η κυβέρνηση εισήγαγε στο νομοσχέδιο της Εθνικής Ρυθμιστικής Αρχής Βιοτεχνολογίας ένα πλαίσιο εταιρικού δικαίου, το οποίο προάγει την απελευθέρωση των Γ.Τ.Ο. (γενετικά τροποποιημένοι οργανισμών) και προορίζεται να αντικαταστήσει την υπάρχουσα σχετική νομοθεσία.

Υπάρχουν τρεις βασικές στο κυρίαρχο σύστημα των νόμων σχετικά με τους σπόρους:

- Βιομηχανικές πατέντες που αντιμετωπίζουν τους σπόρους ως «εφεύρεση», και ως εκ τούτου ως «πνευματική ιδιοκτησία» των εταιρειών οι οποίες έχουν απλώς προσθέσει τεχνητά ένα γονίδιο στον οργανισμό.
- Δικαιώματα των βελτιωτών όπως στην περίπτωση της UPOV (Διεθνής Συμφωνία για την Προστασία των Νέων Φυτικών Ποικιλιών) τα οποία προωθούν την ομοιομορφία και τη βιομηχανοποίηση της παραγωγής σπόρων.

- Νόμοι για τους σπόρους οι οποίοι επεκτείνουν τα βιομηχανικά κριτήρια ομοιομορφίας στις ιδιοπαραγόμενες και τοπικές ποικιλίες που αναπτύσσονται από αγρότες και στις ποικιλίες ανοικτής γονιμοποίησης, οι οποίες αναπαράγονται για την ποικιλομορφία και ανθεκτικότητά τους.

Οι εταιρείες διαμόρφωσαν τους διεθνείς νόμους Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Πατεντών στη Συμφωνία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου σχετικά με τα ζητήματα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (TRIPS), ορίζοντας τους σπόρους ως δημιουργία και εφεύρεσή τους, παρεμποδίζοντας έτσι τους αγρότες να ανταλλάσσουν και να διατηρούν τους σπόρους τους. Με αυτό τον τρόπο γεννήθηκε η εν λόγω συμφωνία που αποκαλείται TRIPS. Ένα από τα άρθρα της, το 27.3 (β) αναφέρει: «Τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να εξαιρέσουν από την κατοχύρωση με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας φυτά και ζώα, πλην των μικροοργανισμών, καθώς και βιολογικές μεθόδους για την παραγωγή φυτών ή ζώων, εκτός από μη βιολογικές και μικροβιολογικές διαδικασίες. Ωστόσο, τα μέρη μεριμνούν για την προστασία των φυτικών ποικιλιών με πατέντες ή με ένα αποτελεσματικό σύστημα *sui generis* ή με οποιονδήποτε συνδυασμό αυτών». Και πάλι, είναι ακριβώς αυτή η προστασία των φυτικών ποικιλιών που απαγορεύει την ελεύθερη ανταλλαγή σπόρων μεταξύ των αγροτών, απειλώντας την ύπαρξή τους και τη δυνατότητα να διατηρούν και να ανταλλάσσουν σπόρους μεταξύ τους.

Η ρήτρα TRIPS σχετικά με τις πατέντες πάνω σε έμβιους οργανισμούς επρόκειτο να οδηγηθεί προς υποχρεωτική αναθεώρηση το 1999, επειδή η ιδέα της «δημιουργίας» και της «εφεύρεσης» της ζωής, και ως εκ τούτου η ιδιοκτησία της, ήταν εντελώς λανθασμένη. Η Ινδία, στη σχετική γνωμοδότηση, είχε καταθέσει ότι «σαφώς και πρέπει να εξεταστεί εκ νέου η ανάγκη χορήγησης πνευματικών δικαιωμάτων επί των μορφών ζωής σε όλο τον κόσμο. Μέχρι να τεθεί κάτι τέτοιο σε λειτουργία, σκόπιμο είναι να: (α) αποκλειστούν οι πατέντες σε οποιαδήποτε μορφή ζωής».

Η Αφρικανική ομάδα έχει επίσης δηλώσει: «Η Αφρικανική αντιπροσωπεία διατηρεί τις επιφυλάξεις της σχετικά με την κατοχύρωση με πατέντες κάθε μορφής ζωής, όπως έχει εξηγηθεί σε προηγούμενες περιπτώσεις από την ίδια και αρκετές άλλες αντιπροσωπείες. Σχετικά με αυτό, προτείνει πως το άρθρο 27.3 (β) πρέπει να αναθεωρηθεί, να απαγορευτούν οι πατέντες για φυτά, ζώα, μικροοργανισμούς, σημαντικές βιολογικές διεργασίες για την παραγωγή φυτών ή ζώων, και μη βιολογικές και μικροβιολογικές διεργασίες για την αναπαραγωγή φυτών ή ζώων».

Αυτή η υποχρεωτική αναθεώρηση έχει υπονομευτεί από τις κυβερνήσεις υπό την επιρροή εταιρειών εντός του πλαισίου του ΠΟΕ: πρέπει να μπει άμεσα ένα τέλος στις διαρκείς αναβολές και να πραγματοποιηθεί η αναθεώρηση, έτσι ώστε να ακυρωθούν οι πατέντες πάνω στη Ζωή και το Σπόρο.

Οι ζωντανοί οργανισμοί φτιάχνονται από μόνοι τους. Οι μορφές ζωής, τα φυτά και οι σπόροι είναι όλα εξελισσόμενοι, αυτοργανωμένοι και αυτόρχει οργανισμοί. Εμπεριέχουν εγγενή αξία και κύρος. Κανείς δεν «εφηύρε» ένα σπόρο απλά και μόνο επειδή του πρόσθεσε ένα γονίδιο. Αντιθέτως, η προσθήκη ενός τοξικού γονιδίου θα πρέπει να θεωρείται «ρύπανση» και όχι «δημιουργία». Επιπλέον, για τους γενετικά τροποποιημένους με τοξικά γονίδια σπόρους θα πρέπει να υπάρχει ειδικά διαμορφωμένο νομικό πλαίσιο που να λαμβάνει υπόψη τη «βιοασφάλεια».

Η ομοιομορφία στους σπόρους προωθείται ως θετικό χαρακτηριστικό προκειμένου να νομιμοποιηθεί ο εταιρικός έλεγχος πάνω σε αυτούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πίεση που ασκείται στις Αφρικανικές κυβερνήσεις ώστε να υιοθετήσουν τους κανονισμούς UPOV του 1991 μέσω της περιφερειακής εναρμόνισης των πολιτικών και των νόμων για την προστασία των φυτικών ποικιλιών.

Τέτοιοι νόμοι ήδη εξαπλώνονται, θέτοντας εμπόδια στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και τη μετάβαση από την

υψηλού κόστους βιομηχανική γεωργία -η οποία αναγκάζει τους αγρότες να εγκαταλείπουν τη γη και σε ακραίες περιπτώσεις, να διαπράττουν αυτοκτονία- προς την οικολογική γεωργία.

Τα κριτήρια για τη βιομηχανική σποροπαραγωγή και τη βιομηχανική γεωργία είναι τα λεγόμενα «ΔΟΣ» (Διακριτότητα - Ομοιομορφία - Σταθερότητα) και βασίζονται στην εντατική χρήση χημικών ουσιών, νερού και τα ορυκτών καυσίμων. Τα ΔΟΣ αγνοούν την ανάγκη για ποικιλότητα, θρεπτική αξία και ασφάλεια, και την ανάγκη για τη δημιουργία μιας χαμηλού κόστους βιώσιμης διαβίωσης, στο πλαίσιο της οικονομικής κατάρρευσης και επιβράδυνσης, και τη συνακόλουθη ανάγκη για την τοπικοποίηση των συστημάτων παραγωγής τροφίμων:

- Ενώ οι αγρότες βελτιώνουν σπόρους για τη βιοποικιλότητα, οι εταιρείες βελτιώνουν για την ομοιομορφία.
- Ενώ οι αγρότες βελτιώνουν σπόρους για την ανθεκτικότητα, οι εταιρείες βελτιώνουν για την ευπάθεια.
- Ενώ οι αγρότες βελτιώνουν σπόρους για τη γεύση, την ποιότητα και τη διατροφή, η βιομηχανία βελτιώνει για τη βιομηχανική μεταποίηση, τη μεταφορά σε μεγάλες αποστάσεις σε ένα παγκοσμιοποιημένο σύστημα διατροφής.

Η βιομηχανικού τύπου γενετική βελτίωση σπόρων έχει χρησιμοποιήσει διάφορα τεχνολογικά εργαλεία για την εδραίωση του ελέγχου επί των σπόρων -από τις λεγόμενες Ποικιλίες Υψηλής Απόδοσης (ΠΥΑ), μέχρι τα υβρίδια, τους γενετικά τροποποιημένους σπόρους, τους «Σπόρους Terminator», και πρόσφατα τη συνθετική βιολογία. Τα εργαλεία μπορεί να αλλάζουν, αλλά η επιδίωξη για τον έλεγχο της ζωής και της κοινωνίας παραμένει ίδια.

Το βαθύτερο επίπεδο στο οποίο το εταιρικό δίκαιο για τους σπόρους υπονομεύει την ίδια τη δομή της ζωής, είναι η ηθική διάσταση του θέματος. Είμαστε όλοι μέλη της οικογένειας της γης, διαχειριστές στα πλαίσια του ιστού της ζωής. Ωστόσο, οι εταιρείες παίζουν τώρα το ρόλο του δημιουργού. Διεκδικούν το σπόρο ως «εφεύρεσή» τους, κατοχυρώνοντας τον ως περιουσία τους. Η

πατέντα είναι ένα αποκλειστικό δικαίωμα που χορηγείται για μια «εφεύρεση», η οποία επιτρέπει στον κάτοχό της να αποκλείει όλους τους άλλους από την παραγωγή, την πώληση, τη διανομή και τη χρήση του πατενταρισμένου προϊόντος. Η απονομή πατέντας στους σπόρους σημαίνει ότι το δικαίωμα του αγρότη να παράγει-διατηρεί και να ανταλλάσσει σπόρους ορίζεται πλέον ως «κλοπή», ως «έγκλημα πνευματικής ιδιοκτησίας».

Οι πατέντες για τους σπόρους είναι νομικά εσφαλμένες, γιατί οι σπόροι δεν αποτελούν εφεύρεση.

Οι πατέντες για τους σπόρους είναι από ηθική άποψη λανθασμένες γιατί οι σπόροι είναι μορφές ζωής, είναι συγγενικά μας μέλη στην οικογένεια της γης. Το να αξιώνει κανείς δικαίωμα ιδιοκτησίας της ίδιας της Ζωής είναι λάθος, τόσο ηθικά όσο και νομικά.

Εντός αυτού του πλαισίου η Ομάδα Εργασίας του Οργανισμού Navdanya για το Νόμο του Σπόρου και της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον των Σπόρων και Τροφίμων, φέρνει στους πολίτες και τις κυβερνήσεις του κόσμου το Νόμο του Σπόρου, ώστε η πολυμορφία και η δημοκρατία, η αειφορία και τα δικαιώματα των ανθρώπων να πάρουν ξανά τη φυσική τους θέση -εντός του επιστημονικού και του νομικού πλαισίου που διέπουν το σπόρο, ενάντια στην κυρίαρχη τάση για τη μονοκαλλιέργεια και τα μονοπώλια την ομοιομορφία και τις ιδιωτικοποιήσεις, τον εταιρικό έλεγχο, την ποινικοποίηση της βιοποικιλότητας και των αγροτών.

Ο Νόμος του Σπόρου στοχεύει να φέρει πίσω τη βιοποικιλότητα και την αναγνώριση των δικαιωμάτων των γεωργών, να φέρει πίσω τα δημοκρατικά συστήματα στην κοινωνία για τη διαμόρφωση των νόμων και της γνώσης.

Ο Νόμος του Σπόρου θέτει την Ελευθερία του Σπόρου στο επίκεντρο -την ελευθερία του σπόρου, των αγροτών και των πολιτών- στη θέση της αθέμιτης ελευθερίας των επιχειρήσεων που επιχειρούν να διεκδικήσουν τον γενετικό πλούτο του πλανήτη ως ιδιοκτησία τους, και να ποινικοποιήσουν την ελευθερία των

πολιτών. Η ελευθερία της παραγωγής-διατήρησης και ανταλλαγής σπόρων είναι ζωτικής σημασίας στην εποχή μας, η οποία χαρακτηρίζεται από πολλαπλές κρίσεις -στη βιοποικιλότητα, στο νερό, στα τρόφιμα, στο κλίμα και στην οικονομία,- όλες τους μέρος της μεγάλης κρίσης ηθικής και αξιών.

Ο Νόμος του Σπόρου πηγάζει από μια οικολογική, δημοκρατική, επιτακτική ανάγκη για το μακροπρόθεσμο μέλλον του πλανήτη και των κατοίκων του. Μέσα απ' αυτόν, ελπίζουμε να πετύχουμε την αλλαγή στο σημερινό μοντέλο διαχείρισης των σπόρων, της τροφής και της γεωργίας. Όπως και ο σπόρος, αυτός ο Νόμος είναι ένα έργο σε διαδικασία εξέλιξης. Υιοθετήστε και προσαρμόστε τον στο δικό σας πλαίσιο. Το μέλλον του είναι στα χέρια σας .

Σημείωση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε πρόσφατα την αναθεώρηση της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας σχετικά με τους Σπόρους (6 Μαΐου 2013) η οποία εξακολουθεί να αγνοεί την επιτακτική ανάγκη προστασίας και ενίσχυσης της αγρο-βιοποικιλότητας και συνεχίζει να θέτει την παγκόσμια βιομηχανία σπόρων και τις εταιρείες πάνω από τα συμφέροντα και τα δικαιώματα των αγροτών και των βελτιωτών.

Ελπίζουμε ότι το έντυπο «Νόμος του Σπόρου» θα βοηθήσει τους αγρότες και τους βελτιωτές να στηρίξουν τα αιτήματά τους προς τους πολιτικούς όσον αφορά τα δικαιώματά τους ως παραγωγών και διατηρητών σπόρων, ώστε να πειστούν οι πολιτικοί πως η αγρο-βιοποικιλότητα πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο κάθε νομοθεσίας για τους σπόρους αν θέλουμε να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι της κλιματικής αλλαγής και της ασφάλειας των τροφίμων.

ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ Η ΑΓΡΟ- ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Η αγροτική βιολογική ποικιλότητα ή, πιο συγκεκριμένα, οι γενετικοί πόροι για την τροφή και τη γεωργία είναι η αποθήκη που προμηθεύει την ανθρωπότητα με τροφή, ρούχα και φάρμακα. Αποτελούν βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της αειφόρου γεωργίας και της διατροφικής μας ασφάλειας.

Η εξέλιξη είναι η διαδικασία μέσω της οποίας η φύση ασκεί την δυνατότητα της για επιλογή. Για να υπάρξει επιλογή, η φύση χρειάζεται ποικιλότητα. Η ποικιλότητα είναι επίσης η βάση για τον αγρότη, τον βελτιωτή και γενικότερα για τον γεωργικό επιστήμονα. Χρειαζόμαστε την ποικιλότητα προκειμένου να επιτραπεί η εξέλιξη και επομένως η ικανότητα προσαρμογής. Χρειαζόμαστε την ποικιλότητα για να μπορούμε να επιλέξουμε τα καλύτερα χαρακτηριστικά των φυτών. Αυτή η ποικιλότητα αναπτύχθηκε με το πέρασμα εκατοντάδων ανθρώπινων γενιών, και είναι δική μας ευθύνη να την διαφυλάξουμε για τις μελλοντικές.

Παρά τη ζωτική της σημασία για την επιβίωση της ανθρωπότητας, η αγροτική βιοποικιλότητα χάνεται με ανησυχητικό ρυθμό. Εκτιμάται ότι περίπου δέκα χιλιάδες είδη έχουν χρησιμοποιηθεί για την ανθρώπινη τροφή και τη γεωργία. Σήμερα, όχι παραπάνω από 120 καλλιεργούμενα είδη παρέχουν το 90% της ανθρώπινης τροφής που προέρχεται από φυτά, ενώ 12 είδη φυτών και μόνο πέντε είδη ζώων παρέχουν πάνω από το 70% της συνολικής ανθρώπινης διατροφής. Μόνο τέσσερα είδη φυτών (πατάτα, ρύζι, αραβόσιτο και σιτάρι) και τρία είδη ζώων (βοοειδή, χοιρινά και κοτόπουλα) παρέχουν πάνω από την μισή ανθρώπινη τροφή. Εκατοντάδες χιλιάδες γεωργικές ετερογενείς ποικιλίες και ντόπιες ποικιλίες φυτών που υπήρχαν στο χωράφι του γεωργού για γενιές ολόκληρες μέχρι την αρχή του εικοστού αιώνα, έχουν αντικατασταθεί από έναν μικρό αριθμό σύγχρονων και εξαιρετικά ομοιόμορφων εμπορικών ποικιλιών. Η απώλεια της γεωργικής ποικιλότητας έχει μειώσει δραστικά την ικανότητα

των σύγχρονων και μελλοντικών γενιών να αντιμετωπίσουν απρόβλεπτες περιβαλλοντικές αλλαγές και τις ανθρώπινες ανάγκες.

Επίσης, μετα-αναλύσεις που έχουν δημοσιευτεί από το 2005¹ δείχνουν ότι, σαν γενικός κανόνας, η μείωση του αριθμού των γονιδίων, των ειδών και των λειτουργικών ομάδων ζωντανών οργανισμών μειώνει την αποδοτικότητα με βάση την οποία ολόκληρες κοινότητες δεσμεύουν τους απαραίτητους βιολογικούς πόρους (θρεπτικά στοιχεία, νερό, φως, θηράματα) και μετατρέπουν αυτούς τους πόρους σε βιομάζα. Έτσι η βιοποικιλότητα αυξάνει την σταθερότητα της λειτουργίας των οικοσυστημάτων μέσα στο χρόνο.

Τρέφοντας τον κόσμο

Ο αριθμός των ανθρώπων που πεινούσαν τον Οκτώβρη του 2010 έφτασε σε επίπεδα που ποτέ δεν είχαν σημειωθεί στην ιστορία της Ανθρωπότητας, φτάνοντας το ένα δισεκατομμύριο και τα 925 εκατομμύρια το 2012 (περίπου το 20% του παγκόσμιου πληθυσμού). Αν και σήμερα αυτός ο αριθμός έχει ελαφρώς μειωθεί, οι λόγοι που προκάλεσαν την κρίση του 2008 παραμένουν, και κάποιοι από αυτούς είναι εντονότεροι. Στην πραγματικότητα, οι τιμές των τροφίμων καταγράφηκαν στο υψηλότερο επίπεδο τους στο τέλος του 2010, ξεπερνώντας κατά 29% αυτές του προηγούμενου έτους και μια επαναφορά σε αυτά τα υψηλά επίπεδα αναμένεται για το 2013.

Ωστόσο, το πρόβλημα δεν είναι η έλλειψη τροφής. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας, υπάρχει αρκετή τροφή για να τραφούν κατά 70% περισσότεροι άνθρωποι από τον σημερινό πληθυσμό της Γης, αλλά οι πεινασμένοι δεν έχουν πρόσβαση σε αυτήν. Η τροφή στην διεθνή αγορά δεν είναι διαθέσιμη σε αυτούς που πεινούν, καθώς η πείνα και η φτώχεια πάνε χέρι- χέρι. Η έλλειψη πρόσβασης οφείλεται από τη μία στην

¹ Cardinale BJ, Duffy JE, Gonzalez A, Hooper DU, Perrings C, Venail P, Narwani A, Mace GM, Tilman D, Wardle DA, Kinzig AP, Daily GC, Loreau M, Grace JB, Larigauderie A, Srivastava DS, Naeem S, 2012, Biodiversity loss and its impact on humanity, Nature 486: 59-67.

έλλειψη παραγωγής τροφής σε τοπικό επίπεδο, και από την άλλη στην έλλειψη πόρων για την αγορά τροφής από τις περιοχές όπου υπάρχει σε αφθονία.

Εάν λάβουμε υπόψη μας ότι η πλειοψηφία (75%) του πληθυσμού που πεινάει, βρίσκεται σε αγροτικές περιοχές, η προώθηση της «επιτόπιας» παραγωγής φαίνεται να είναι η πιο αποτελεσματική και πιθανόν η μόνη αειφόρος λύση. Η τοπική παραγωγή πρέπει να εκσυγχρονιστεί για να παρέχει περισσότερες επιλογές στους μικρής κλίμακας αγρότες και στις αγροτικές κοινότητες, ώστε να βελτιωθεί η ποσότητα και η ποιότητα. Αυτό συνεπάγεται την υποστήριξη των αγροτών και κοινοτήτων μικρής κλίμακας στην ανάπτυξη των δικών τους φυτών και γεωργικών συστημάτων. Δυστυχώς, η τεχνική υποστήριξη για τους μικρούς αγρότες και η διεθνής έρευνα για την βελτίωση της παραγωγής σε παραδοσιακά αγροτικά συστήματα χαμηλών εισροών, συμπεριλαμβανομένης της γενετικής βελτίωσης των παραμελημένων αγροτικών φυτών και των τοπικών ποικιλιών που προσαρμόζονται σε αυτά τα συστήματα, είναι πολύ περιορισμένες ή ακόμα και ανύπαρκτες.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας στην έκθεση του «Δρόμοι προς την επιτυχία» (Νοέμβριος 2009) υπογραμμίζει ότι ένας από τους καλύτερους και πιο επικερδείς τρόπους για να ξεφύγουμε από την φτώχεια και την πείνα στις μη-αστικές περιοχές είναι η υποστήριξη των μικρών αγροτών. Περίπου το 85% των αγροτεμαχίων παγκοσμίως έχουν έκταση μικρότερη από 2 εκτάρια, και οι μικροί αγρότες και οι οικογένειές τους φτάνουν περίπου τα 2 δισεκατομμύρια ανθρώπους, δηλαδή αποτελούν το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού.

Η γενετική διάβρωση θέτει σε κίνδυνο την παραγωγή τροφής και την αειφόρο γεωργία

Η συγκέντρωση του πληθυσμού σε αστικά κέντρα και η αύξηση της ζήτησης τροφής οδήγησε, ανάμεσα σε άλλα, σε μια έντονα μηχανοποιημένη παραγωγή τυποποιημένων, ομοιογενοποιημένων καλλιεργειών και φυτών, προκειμένου να ικανοποιηθεί η ζήτηση.

Σύμφωνα με την «Κατάσταση του Κόσμου στον τομέα των Παγκόσμιων Φυτογενετικών Πόρων για την Διατροφή και τη Γεωργία» (State of the World's Plant Genetic Resources for Food and Agriculture-PGRFA), πάνω από το 67% των χωραφιών σιταριού του Μπανγκλαντές καλλιεργήθηκαν με την ίδια ποικιλία (Sonalika) το 1983. Ήδη από τη δεκαετία του 1990 στην Ιρλανδία, το 90% της συνολικής έκτασης σιτηρών ήταν σπαρμένο με μόλις έξι ποικιλίες. Από τις 7098 ποικιλίες μήλων που είχαν καταγραφεί στις ΗΠΑ στην αρχή του εικοστού αιώνα, περίπου το 96% έχει χαθεί. Παρομοίως, το 95% των ποικιλιών λάχανου, το 91% ποικιλιών καλαμποκιού (field maize), το 94% ποικιλιών μπιζελιού και το 81% των ποικιλιών ντομάτας έχουν χαθεί. Στο Μεξικό, μόνο το 20% από τις ποικιλίες καλαμποκιού που είχαν καταγραφεί το 1930 παραμένουν σήμερα γνωστές. Στην Δημοκρατία της Κορέας το 1993, επιβίωσε μόνο το 26% των παραδοσιακών ποικιλιών από 14 φυτά που είναι γνωστό ότι καλλιεργούνταν σε σπιτικούς κήπους το 1985.

Η απώλεια των τοπικών ειδών και ποικιλιών οδηγεί στην μη αναστρέψιμη απώλεια της γενετικής ποικιλότητας που αυτά περιέχουν, συμπεριλαμβανομένων των γονιδίων για την προσαρμογή στις συνθήκες στις οποίες εξελίχθηκαν. Αυτή η γενετική διάβρωση έχει συρρικνώσει επικίνδυνα τη γενετική δεξαμενή που διατίθεται για τη φυσική επιλογή και την επιλογή από αγρότες και βελτιωτές σπόρων, με συνακόλουθη αύξηση της ευπάθειας των γεωργικών καλλιεργειών σε συνθήκες απότομων κλιματολογικών αλλαγών, καθώς και εμφάνιση νέων παράσιτων και ασθενειών. Για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1970, ο μύκητας *Helminthosporium maydis*, κατέστρεψε πάνω από τις μισές καλλιέργειες αραβοσίτου στο νότιο τμήμα της χώρας. Οι καλλιέργειες είχαν δημιουργηθεί από υβριδικό σπόρο που προέκυψε από την κυτταροπλασματική (cytoplasmatic) στείρωση αρσενικών με κοινή καταγωγή, που έχουν επίσης ευαισθησία σε αυτήν την ασθένεια². Το πρόβλημα επιλύθηκε με την δημιουργία ανθεκτικών ποικιλιών, χρησιμοποιώντας γενετικούς πόρους που

² Kronstad, W.E., Germplasm: the key to past and future wheat improvement, in Smith, EI, Genetic improvement of yield in wheat, p. 41-54, Special publication 13, Crop Science Society of America, Madison, Wisconsin (1986).

προέρχονταν από τη Λατινική Αμερική και την Αφρική.

Κάθε χώρα στηρίζεται στη γενετική ποικιλομορφία των καλλιεργειών όλου του κόσμου. Καμία χώρα δεν είναι αυτάρκης σε γενετικούς πόρους για τη διατροφή και τη γεωργία: η μέση γενετική αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών για τις πιο σημαντικές καλλιέργειες τους είναι περίπου 70%. Ωστόσο, ο βαθμός εξάρτησης ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των χωρών, και γενικότερα οι ανεπτυγμένες χώρες είναι πολύ περισσότερο εξαρτώμενες απ' ό,τι οι αναπτυσσόμενες.

Η αξία τόσο των παραδοσιακών γεωργικών ποικιλιών όσο και των άγριων συγγενικών τους ποικιλιών, για την βελτίωση των καλλιεργειών και την αγροτική ανάπτυξη, είναι τεράστια. Πράγματι, η έννοια της «χρησιμότητας» ποικίλλει ανάλογα με τις ανάγκες και τις διαθέσιμες πληροφορίες. Για παράδειγμα: μια τοπική ποικιλία σίτου που βρέθηκε στην Τουρκία και συλλέχθηκε από τον J. R. Harlan το 1948, αγνοήθηκε για πολλά χρόνια λόγω των πολλών αρνητικών γεωργικών χαρακτηριστικών της. Στη δεκαετία του 1980 όμως, διαπιστώθηκε ότι η ποικιλία φέρει γονίδια ανθεκτικά στο μύκητα *Puccinia Striiformis*, σε 35 στελέχη του *Tilletia caries* και *T. foetida*, σε 10 ποικιλίες από το μύκητα *T. controversa*, ενώ είναι επίσης ανεκτική σε ορισμένα είδη του *Urocystis*, *Fusarium*. Στη συνέχεια, η τοπική ποικιλία χρησιμοποιήθηκε ως πηγή αντίστασης σε ένα ολόκληρο φάσμα ασθενειών.

Η Γενετική Ποικιλομορφία Καλλιεργειών είναι απαραίτητη για την παροχή ανθεκτικότητας, ώστε να αντιμετωπίζονται απρόβλεπτες περιβαλλοντικές και κλιματολογικές μεταβολές, να υπάρχει προσαρμογή στις παραλλαγές των συστημάτων παραγωγής, να ικανοποιούνται οι ανάγκες του αυξανόμενου ανθρώπινου πληθυσμού, να αναπτύσσεται αντοχή στα συνεχώς εξελισσόμενα παράσιτα και ασθένειες, να χρησιμοποιούνται οι ποικιλίες σε προγράμματα βελτίωσης φυτών, να παρέχεται μεγαλύτερη σταθερότητα παραγωγής, να βελτιώνονται οι συνθήκες διαβίωσης των αγροτών, και να προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον.

Τύποι ποικιλότητας και δυνατότητες επιλογών

Με την απώλεια γενετικών ποικιλιών, έχουν χαθεί δυνατότητες επιλογής για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές. Η απώλεια αυτών των δυνατοτήτων μειώνει την ελευθερία για την επιλογή του απαραίτητου ή επιθυμητού. Αυτή η απώλεια είναι εμφανής σε διαφορετικά επίπεδα ποικιλομορφίας:

Ενδο-ποικιλιακή ποικιλότητα

Η απαίτηση εφαρμογής των κριτηρίων ΔΟΣ (Διακριτότητα-Ομοιομορφία- Σταθερότητα) ως προϋπόθεση για την εγγραφή των σπόρων σε επίσημους καταλόγους, σε πολλές περιπτώσεις οδήγησε σε πολύ ομοιόμορφες ποικιλίες με πρακτικά καμία διαποικιλιακή διαφοροποίηση. Η ομοιομορφία στη συνέχεια έγινε ένα βασικό χαρακτηριστικό. Θα πρέπει να σημειωθεί ωστόσο, ότι το ΔΟΣ θα μπορούσε να εφαρμοστεί μόνο για πολύ συγκεκριμένα και στοχευμένα χαρακτηριστικά που απαιτούνται για να χαρακτηρίσουν την ποικιλία, ενώ μπορεί να μεγιστοποιείται η ετεροζύγωση στο υπόλοιπο του γονιδιώματος.

Δια-ποικιλιακή ποικιλότητα

Μόνον μέσα στον 20ό αιώνα χάθηκαν για πάντα, εκατοντάδες χιλιάδες παραδοσιακών ποικιλιών που έχουν αντικατασταθεί από σύγχρονες, εμπορικές, ομοιόμορφες ποικιλίες. Στην περίπτωση πολλών βασικών φυτών, περισσότερες από το 90% των ποικιλιών που ήταν διαθέσιμες στις αρχές του αιώνα, έχουν χαθεί για πάντα. Δείτε τα παραδείγματα παραπάνω (γενετική διάβρωση...).

Δι-ειδική ποικιλότητα (μεταξύ ειδών)

Σύμφωνα με το FAO³, στα πλαίσια της ανθρώπινης ιστορίας, περισσότερα από 7.000 είδη έχουν χρησιμοποιηθεί για να

³ First Report of the State of the World's Plant Genetic Resources for Food and Agriculture (1997).
<http://apps3.fao.org/views/docs/SWRFULL2.PDF>

θρέψουν την ανθρωπότητα και να εκπληρώσουν βασικές ανθρώπινες ανάγκες. Σήμερα μόνο 30 φυτά συνεισφέρουν το 90% των θερμίδων της ανθρώπινης διατροφής, και μόνο τρία είδη (ρύζι, σιτάρι, καλαμπόκι) αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το μισό του ενεργειακού εφοδιασμού. Πέρα από αυτά υπάρχει μια πληθώρα ειδών που έχουν παραμεληθεί.

Η ομοιομορφία αυξάνει την ευπάθεια και μειώνει την σταθερότητα παραγωγής τροφίμων

Το κυρίαρχο σύστημα παραγωγής σπόρων βασίζεται στην ομοιομορφία και την ομοιογένεια. Η τάση αυτή συνάδει με την απαίτηση της βιομηχανικής γεωργίας, για μια ενιαία απάντηση στην εφαρμογή χημικών ουσιών για τον έλεγχο των παρασίτων, ασθενειών και ζιζανίων, ή στην εφαρμογή λιπασμάτων. Αντιθέτως, οι αγρότες έχουν χρησιμοποιήσει τη φυτική ποικιλότητα ως έναν τρόπο προσαρμογής στη διαφοροποίηση των κινδύνων. Πρόκειται μια ιδέα που είναι πολύ σαφής και διαδεδομένη στους διαχειριστές χρηματοπιστωτικών προϊόντων, οι οποίοι πάντα συμβουλεύουν τους πελάτες που επιθυμούν να ελαχιστοποιήσουν την διακινδύνευση, να διαφοροποιήσουν τις χρηματοπιστωτικές τους επενδύσεις. Αυτή η ιδέα, που ήταν, και εξακολουθεί να είναι παρούσα στη βελτίωση φυτών εκ μέρους των αγροτών, έχει εξαφανιστεί από την σύγχρονη βελτίωση σπόρων, μια δραστηριότητα που επηρεάζει τελικά την παραγωγή τροφίμων και, ως εκ τούτου την επισιτιστική ασφάλεια σε έναν κόσμο, όπου μια από τις μεγάλες απειλές είναι η κλιματική αλλαγή και οι συνέπειές της οι οποίες περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, νέες εισβολές παράσιτα και ασθένειες.

Απαιτήσεις ενάντια στην φυσική εξέλιξη, υπέρ των ιδιωτικών δικαιωμάτων και της εδραίωσης των μονοπωλίων

Η τάση της βελτίωσης φυτών προς την ομοιομορφία έχει νομιμοποιηθεί από την εισαγωγή στη νομοθεσία των απαιτήσεων ΔΟΣ (Διακριτότητα, Ομοιομορφία και Σταθερότητα). Σε ορισμένες χώρες, η καταγραφή ποικιλιών (και η ανάγκη να καταγραφούν για να είναι "νόμιμα" καλλιεργήσιμες) απαιτεί

δοκιμές για τα κριτήρια ΔΟΣ ενώ για ορισμένα φυτά απαιτεί και για ΑΚΧ (Αξία για Καλλιέργεια και Χρήση) για τουλάχιστον δύο χρόνια. Διακριτότητα σημαίνει ότι η ποικιλία πρέπει να διακρίνεται σε ένα ή περισσότερα χαρακτηριστικά από όλες τις άλλες καταγεγραμμένες ποικιλίες. Ομοιομορφία σημαίνει ότι όλα τα φυτά από την ίδια παρτίδα σπόρων πρέπει να είναι ίδια. Σταθερότητα σημαίνει ότι τα φυτά πρέπει να παραμένουν ίδια σε διαδοχικές γενεές. ΑΚΧ σημαίνει ότι σε σύγκριση με άλλες ήδη καταγεγραμμένες ποικιλίες, αυτή η νέα ποικιλία προσφέρει μια ποιοτική ή τεχνολογική πρόοδο.

Οι τρεις έννοιες δεν έχουν βιολογική αιτιολόγηση. Όποιος αποφάσισε να εφαρμόσει την ομοιομορφία επειδή καθιστά ευκολότερη τη διάκριση των ποικιλιών μεταξύ τους, μάλλον αγνοεί ότι σε πολλές χώρες οι αγρότες καλλιεργούν επίσης ετερογενείς τοπικές ποικιλίες του ίδιου αγροτικού είδους που παρά την ετερογένειά τους, προσδιορίζονται με διαφορετικά ονόματα και χαρακτηριστικά ακόμη και αν δεν είναι ομοιόμορφες. Συνεχίζουν να καλλιεργούνται επειδή είναι πολύ πιο σταθερές (διαχρονικά) από τις ποικιλίες με Διακριτότητα, Ομοιομορφία και Σταθερότητα (ΔΟΣ).

Η ομοιομορφία και η σταθερότητα φαίνεται να είναι το αντίθετο από αυτό που χρειάζεται για την αντιμετώπιση αφενός, των συνεχώς εξελισσόμενων παρασίτων και ασθενειών και αφετέρου, του κινούμενου στόχου, όπως είναι η αύξηση της θερμοκρασίας και της ξηρασίας λόγω κλιματικών μεταβολών.

Επιπλέον η βελτίωση και οι λεγόμενες "δοκιμές στο πεδίο" συχνά γίνονται στους σταθμούς γεωργικής έρευνας υπό "ιδανικές" ή τεχνητές συνθήκες και όχι στα χωράφια των αγροτών, αγνοώντας έτσι κάποια χαρακτηριστικά που στην πραγματικότητα είναι ευεργετικά για τους αγρότες. Το συμφέρον των αγροτών είναι η διαχρονική συνέπεια της παραγωγής (ανθεκτικότητα) ενώ, το συμφέρον των εταιρειών σπόρων είναι η συνέπεια της παραγωγής στα πλαίσια του χώρου. Τα δύο συμφέροντα είναι εντελώς αντίθετα αλλά τα προγράμματα βελτίωσης των φυτών και η διαδικασία εγγραφής τους σε κατάλογο που εστιάζει σε

άσχετες πτυχές όπως τα κριτήρια ΔΟΣ, έχουν οργανωθεί για να ανταποκριθούν μόνο στο δεύτερο συμφέρον. Επομένως, υπάρχουν νομικοί περιορισμοί που εμποδίζουν την εξέλιξη του συστήματος, το οποίο έχει γίνει όμηρος του νομικού εργαλείου που αναπτύχθηκε ακριβώς για να εκπληρώσει μια καλή υπηρεσία προς την κοινωνία.

Δυνατότητες βελτίωσης φυτών, φιλικές προς την αγροβιοποικιλότητα και τις ανάγκες των αγροτών

Η συμφιλίωση της ανθεκτικότητας, της βιοποικιλότητας και της ποιότητας τροφής με την επισιτιστική ασφάλεια και την παραγωγή αρκετής τροφής είναι εφικτή. Η επιστήμη και η τεχνολογία είναι ισχυρά "εργαλεία" προκειμένου να υπηρετήσουν την κοινωνία, ωστόσο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε όλες τις κατευθύνσεις (προς την ομοιομορφία και προς την ποικιλότητα), η δε απόκτηση του μεγαλύτερου οφέλους είναι ζήτημα σοφής διαχείρισης.

Για ένα διάστημα, η εμπορευματοποίηση της αναπαραγωγής φυτών απέκλεισε τοπικές λύσεις, που δεν θα μπορούσαν να είναι κερδοφόρα εκμεταλλεύσιμες, παραβλέποντας έτσι την τοπική (αυτόχθονα) γνώση, ανεξάρτητα από το αν αυτή τεκμηριωνόταν επισήμως, ή όχι, και έχει αποσυνδέσει αυτούς που τελικά επηρεάζονται από τις συγκεκριμένες τεχνολογίες. Συμμετοχική έρευνα, γενικότερα, ορίζεται ως το είδος της έρευνας, στο οποίο οι χρήστες εμπλέκονται στο σχεδιασμό - και όχι μόνο στην τελική δοκιμή - μιας νέας τεχνολογίας. Όταν η νέα τεχνολογία αναφέρεται σε μια ποικιλία, η συμμετοχική βελτίωση φυτών (PPB, Participatory Plant Breeding) ορίζεται ως αυτό το είδος της βελτίωσης φυτών στο οποίο οι αγρότες, καθώς και άλλοι εταίροι, όπως οι πανεπιστημιακοί συνεργάτες, οι παραγωγοί σπόρων, οι καταναλωτές, οι έμποροι, οι ΜΚΟ κλπ, συμμετέχουν στην ανάπτυξη μιας νέας ποικιλίας.

Η Συμμετοχική Φυτική Βελτίωση, PPB, είναι μια δυναμική και διαρκής συνεργασία που εκμεταλλεύεται τα συγκριτικά πλεονεκτήματα τόσο των ιδρυμάτων (εθνικών ή διεθνών) που

έχουν την θεσμική ευθύνη για τη βελτίωση φυτών, όσο των γεωργών και ενδεχομένως, άλλων εταίρων. Σε ένα αληθινό πρόγραμμα PPB τόσο ο ρόλος των εταίρων όσο και η έκταση και ο τρόπος με τον οποίο συνεργάζονται, αλλάζουν με το χρόνο. Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα πρόγραμμα πραγματικά συμμετοχικό είναι απαραίτητως χωρίς αποκλεισμούς σε σχέση με το φύλο, και έχει μια ενδυναμωτική επίδραση στους συμμετέχοντες.

Ένα πρόγραμμα Συμμετοχικής Φυτικής Βελτίωσης, PPB, έχει τέσσερα σημαντικά οργανωτικά χαρακτηριστικά:

1. Το μεγαλύτερο μέρος του προγράμματος πραγματοποιείται σε χωράφια των αγροτών (δηλαδή είναι αποκεντρωμένο)
2. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από κοινού από τον βελτιωτή της ποικιλίας και τους αγρότες, και άλλους εταίρους
3. Το πρόγραμμα μπορεί να αναπαραχθεί σε διάφορες τοποθεσίες με διαφορετικές μεθοδολογίες και τύπους γενετικού υλικού
4. Η επιλογή γίνεται από τους αγρότες και τους βελτιωτές σε κάθε τοποθεσία ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες.

Το τελευταίο έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς μέσω αυτού αποκτά προτεραιότητα κάθε συγκεκριμένη προσαρμογή, μεγιστοποιώντας την απόδοση και προσαρμογή σε μεμονωμένες τοποθεσίες, με συνεπαγόμενη αύξηση της παραγωγής σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτή η διαδικασία επίσης αυξάνει την αγροτική βιοποικιλότητα στον χώρο, αφού διαφορετικές ποικιλίες επιλέγονται για διαφορετικές τοποθεσίες. Καθώς το συμμετοχικό πρόγραμμα προχωρά, παρατηρείται συχνή εναλλαγή νέων ποικιλιών η οποία αυξάνει μέσα στον χρόνο την αγρο-βιοποικιλότητα.

Σε αγενώς αναπαραγόμενα είδη και αυτογονιμοποιούμενες καλλιέργειες τα προγράμματα συμμετοχικής-εξελικτικής βελτίωσης φυτών μπορούν να "αποτελούνται" από ένα μίγμα διαχωριζομένων πληθυσμών προερχόμενων από ένα μεγάλο εύρος διασταυρώσεων. Στις σοδειές σταυρο-επικονίασης οι πληθυσμοί δύναται να προέλθουν από την μίξη πειραματικών υβριδίων. Οι συγκεκριμένοι πληθυσμοί θα αφεθούν να

εξελίσσονται σε πολλά διαφορετικά περιβάλλοντα που επιλέγονται από τους καλλιεργητές τα οποία χαρακτηρίζονται είτε από αυτοτελείς αβιοτικές και βιοτικές πιέσεις ή, από συνδυασμούς πιέσεων και βρίσκονται υπό αγρονομική διαχείριση διαφορετικών τύπων, με την προσδοκία πως θα αυξάνεται σταδιακά η συχνότητα εμφάνισης γενοτύπων που έχουν προσαρμοσθεί στις διαφορετικές συνθήκες και τοποθεσίες όπου αναπτύσσονται κάθε χρόνο οι πληθυσμοί (κλίμα, έδαφος, αγρονομικές πρακτικές και βιοτικές πιέσεις).

Ο πιο απλός και φθηνός τρόπος εφαρμογής εξελικτικής βελτίωσης είναι το φύτεμα και η συλλογή στην ίδια τοποθεσία εκ μέρους των καλλιεργητών. Είναι επίσης εφικτό και επιθυμητό, να φυτεύονται δείγματα και σε άλλες τοποθεσίες που επηρεάζονται από διαφορετικές πιέσεις, μέσω μοιράσματος του φυτικού πληθυσμού και σε άλλους καλλιεργητές. Ο προσδιοριστικός παράγοντας της μεθόδου είναι πως ενώ οι γραμμές παραγωγής συνεχώς εξάγονται, αξιολογούνται και αξιοποιούνται, ο πληθυσμός συνεχίζει να εξελίσσεται για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα και γίνεται σταδιακά μια μοναδική πηγή γενετικού υλικού στα χέρια των αγροτών, η οποία συνεχώς προσαρμόζεται καλύτερα, κάτι σαν εξελισσόμενη τράπεζα σπόρων.

Κανόνες Πνευματικής Ιδιοκτησίας βασισμένοι σε μια παρωχημένη επιστήμη: ένα βασικό εμπόδιο στην βιολογική εξέλιξη και την ικανότητα προσαρμογής

Δέκα χρόνια περίπου μετά την πρώτη ολοκληρωμένη αλληλουχία του ανθρώπινου γονιδιώματος είδαν το φως πολύ ενδιαφέρουσες πληροφορίες σχετικά με το μόριο της ζωής. Το να γνωρίζει κανείς την δομή είναι κάτι εντελώς διαφορετικό από το να γνωρίζει και την λειτουργία. Η πρόκληση είναι σημαντική για την κατανόηση της λειτουργικής παραλλακτικότητας. Ο αριθμός των ζευγών βάσης στην αλυσίδα DNA είναι ένα εκατομμύριο στα βακτήρια, 3.2 δισεκατομμύρια στο ανθρώπινο γένωμα και έως 150 δισεκατομμύρια στο φυτό με το μεγαλύτερο γένωμα. Σε όλες τις περιπτώσεις, ένα μικρό μόλις ποσοστό του DNA αποτελείται από γονίδια με τις απαραίτητες πληροφορίες για την σύνθεση

πρωτεϊνών και το υπόλοιπο κομμάτι που κάποτε θεωρούνταν DNA για πέταμα, τώρα έχει αποκτήσει ρόλο. Πράγματι τα περισσότερα κομμάτια «κακού» DNA, είτε μεταγράφονται είτε όχι, επιτελούν αφενός τη σημαντική λειτουργία της ενεργοποίησης και από-ενεργοποίησης γονιδίων και αφετέρου, του ελέγχου και της απόφασης για το χρόνο και τόπο παραγωγής πρωτεϊνών. Κάπως απλουστευτικά, το DNA ενός γονιδίου μεταγράφεται, αντιγράφεται σ' ένα διαφορετικό μόριο (το RNA) το οποία με την σειρά του παράγει την πρωτεΐνη. Έτσι, τα γονίδια μπορούν να θεωρηθούν «συνταγές» παρασκευής πρωτεϊνών παρέχοντας στους ζώντες οργανισμούς την εμφάνισή τους. Πάντως το δόγμα, ένα γονίδιο ισοδυναμεί με μια πρωτεΐνη, έχει πάψει να ισχύει και έχει γίνει πλέον αποδεκτό πως ένα γονίδιο δύναται να παράγει πολλές πρωτεΐνες, επηρεαζόμενο ανάλογα από το εξωτερικό και εσωτερικό περιβάλλον. Για παράδειγμα στους ανθρώπους, 23.000 γονίδια έχουν αναλάβει την παραγωγή ενός εκατομμυρίου διαφορετικών πρωτεϊνών. Συνεπώς η βασική μονάδα κληρονομικότητας δεν είναι το γονίδιο αλλά η μεταγραφή, και τώρα η έννοια του γονιδίου ομαδοποιεί όλους τους συντελεστές μεταγραφής (διασκορπισμένους εδώ κι εκεί) που έχουν τις πληροφορίες για διαφορετικές πρωτεΐνες.

Έτσι, η βιολογική βάση επί της οποίας έχουν στηριχθεί οι κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας προέρχεται από παρωχημένη και μηχανιστική οπτική της ζωής, σύμφωνα με την οποία τα ζώντα συστήματα προέρχονται από την πρόσθεση ανεξάρτητων και σταθερών συνιστωσών, επομένως μπορούν να βελτιωθούν μέσω της επιλογής μιας συνιστώσας. Η ζωή στηρίζεται στην ικανότητα της διαγενεακής εξέλιξης και πλαστικότητα σημαίνει να έχεις προικισθεί με την ικανότητα αλλαγής κατά την διάρκεια της ζωής. Οπότε οι ζώντες οργανισμοί πρέπει να είναι γενετικά ετερογενείς, δηλαδή να έχουν υψηλά επίπεδα ετεροζύγωσης η οποία ευνοεί την ομοιόσταση των ατόμων, δηλαδή να μπορούν να αλλάζουν σε περιβάλλοντα τα οποία αλλάζουν, διατηρώντας όμως τις ίδιες δομές και λειτουργίες, όσο και την γενετική τους παραλλακτικότητα για την εξέλιξη μέσω της θετικής επιλογής. Επιπλέον έχει τελευταία αποδειχθεί πως εκείνη η γενετική παραλλακτικότητα που σχετίζεται στην πραγματικότητα με την

παραγωγή, στηρίζεται στο ρυθμιστικό εκείνο μέρος του γενώματος που δεν κωδικοποιεί, στο οποίο, ουδόλως αναφέρονται τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας⁴.

Επιπρόσθετα, το τελικό στάδιο και η ποιότητα της παραγωγής κάθε γενώματος θεωρείται πως σχετίζεται έντονα με τα φυσικά και κοινωνικά περιβάλλοντα που ελέγχουν την ποσότητα και ποιότητα των παραγόμενων πρωτεϊνών στη βάση της τοπικής επιγενετικής δυναμικής. Τα πνευματικά δικαιώματα δεν συνυπολογίζουν τα επίπεδα πλαστικότητας στα διαφορετικά περιβάλλοντα ούτε και τις πολιτιστικές παραδόσεις που επηρεάζουν συχνά, έντονα, τη δομή των επιγενωμάτων με κληρονομικό τρόπο. Πέρα από τις γνωστές περιπτώσεις επιγενετικής κληρονομικότητας, τα παραπάνω είναι ιδιαίτερος συχνά στις σοδειές αγενούς πολλαπλασιασμού όπως επίσης και στις πολλαπλασιαζόμενες με σπόρους. Οι διαφορές που προκαλούνται από το περιβάλλον είναι ο λόγος ύπαρξης τόσων διαφορετικών τοπικών ποικιλιών στην Ευρώπη, που συνοδεύονται από ειδική σήμανση που σχετίζεται με το περιβάλλον.

⁴ 1) R.J.Taft, J.S.Mattiick,2003: Increasing biological complexity is positively correlated with the relative genome-wide expansion of non-coding DNA sequences, *Genome Biology*, :5 Pl. 2) Cavalier-Smith, T., The evolution of Genome size, 2002.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΣΠΟΡΟΥ

Οι παρακάτω αρχές έχουν εμπνεύσει τη σύνταξη του Νόμου του Σπόρου:

1. Το μακροπρόθεσμο συμφέρον ολόκληρης της ανθρωπότητας συμπεριλαμβανομένων των γενεών του παρόντος και του μέλλοντος οφείλει να κυριαρχεί πάνω σε οποιοδήποτε βραχυπρόθεσμο και ατομικό συμφέρον.
2. Η διατήρηση των φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της βιοποικιλότητας, οφείλουν να προηγούνται κάθε μη βιώσιμης χρήσης από τις παρούσες γενεές.
3. Η αγρό- βιοποικιλότητα , είτε είναι γενετικής είτε τεχνολογικής φύσεως είτε παράγεται από τα αποτελέσματα των γεωργικών συστημάτων, πρέπει να θεωρείται το καύσιμο της μηχανής της αειφόρου ανάπτυξης, και η αναγκαία δεξαμενή για να διασφαλίσει την αειφόρο ανάπτυξη σε ένα αβέβαιο μέλλον το οποίο κυβερνάται από τα νέα φαινόμενα της παγκοσμιοποίησης και της κλιματικής αλλαγής.
4. Η διατήρηση και η χρήση της ποικιλότητας αντιστοιχεί στη δυνατότητα ανοιχτών επιλογών για όλους.
5. Κανένα σύστημα γεωργικής παραγωγής δεν επιβάλλεται με μη δημοκρατικές διαδικασίες.
6. Η ποικιλότητα των συστημάτων παραγωγής οφείλει να είναι σε θέση να συν-εξελίσσεται, να διασφαλίζει το σεβασμό για το περιβάλλον τους φυσικούς πόρους , όπως και το σεβασμό για την πολιτιστική και βιολογική ποικιλότητα και τις ανθρώπινες αξίες.
7. Η Καινοτομία στη Γεωργία είναι μια αθροιστική, συλλογική και συνεχής διαδικασία για το κοινό όφελος όλων.
8. Το μοίρασμα και όχι η οικειοποίηση πρέπει να εφαρμόζεται

στην βιοποικιλότητα, τους γενετικούς πόρους και στην σχετική τους γνώση.

9. Τα φυτά, οι ποικιλίες φυτών, τα μέρη τους και τα συστατικά τους, συμπεριλαμβανομένων των γονιδίων- ακόμα και όταν έχουν απομονωθεί- (όπως επίσης και βασικές βιολογικές διαδικασίες για την παραγωγή ποικιλιών φυτών) δεν θα πρέπει να μπορούν κατοχυρωθούν ως ευρεσιτεχνία (με πατέντα).

ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η γεωργία ξεκίνησε πριν από 10.000 χρόνια και ότι η πλήρης εξάρτηση από την εξημερωμένη γεωργική καλλιέργεια και κτηνοτροφία ξεκίνησε κατά την εποχή του Χαλκού.

Πεπεισμένοι ότι η Φυτική Γενετική ποικιλότητα είναι απαραίτητη:

- στην παροχή ανθεκτικότητας για την αντιμετώπιση απρόβλεπτων περιβαλλοντικών και κλιματικών αλλαγών,
- στην προσαρμογή σε διαφορετικά συστήματα παραγωγής
- στην κάλυψη των αναγκών ενός διαρκώς αυξανόμενου ανθρώπινου πληθυσμού,
- στη βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων, συμπεριλαμβανομένης της διατροφικής αξίας, της γεύσης και της καταλληλότητας,
- στην ανάπτυξη αντίστασης απέναντι στα συνεχώς εξελισσόμενα παράσιτα και ασθένειες
- στη χρησιμοποίηση σε κάθε πρόγραμμα βελτίωσης φυτών
- στην παροχή μεγαλύτερης σταθερότητας στην παραγωγή,
- στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης πολλών αγροτών, και
- στην ενίσχυση της ακεραιότητας των αγρο-οικοσυστημάτων.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Από τις απαρχές της γεωργίας μια σημαντική ποσότητα βιοποικιλότητας έχει δημιουργηθεί στη φυτική παραγωγή. Παρόλα αυτά, η εφαρμογή επιστημονικών μεθόδων φυτικής βελτίωσης, οδήγησε στην διάδοση της αντικατάστασης των παραδοσιακών τοπικών ποικιλιών από γενετικά ομογενείς ποικιλίες, και κατά συνέπεια στη δραματική απώλεια της ποικιλότητας.
- Ενώ περισσότερα από 7000 είδη φυτών έχουν χρησιμοποιηθεί από την ανθρωπότητα για τροφή και καλλιέργεια, ο αριθμός των ειδών σε καλλιέργεια σήμερα είναι πολύ περιορισμένος, και μεγάλο μέρος της θερμιδικής εισροής προς την ανθρωπότητα βασίζεται μόνο σε 12 είδη.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι όλες οι χώρες βασίζονται στην γενετική ποικιλότητα των καλλιεργειών από όλο τον κόσμο:

- Θορυβημένοι από την συνεχιζόμενη διάβρωση των γενετικών πόρων καθώς και αυτών στα πλαίσια του ίδιου είδους (π.χ. όσον αφορά τις μείζονες καλλιέργειες περισσότερο από το 75% των ποικιλιών των αγροτών έχουν εξαφανιστεί κατά το τελευταίο αιώνα) και από τα απαράδεκτα ποσοστά της πείνας στον κόσμο, (πλήττει περισσότερο από το 20% του πληθυσμού),
- Σημειώνοντας ότι η πείνα δεν οφείλεται στην έλλειψη τροφής σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά στην έλλειψη πρόσβασης σε αυτή
- θεωρούμε ότι ο καλύτερος τρόπος να καταπολεμήσουμε την πείνα είναι η παραγωγή τροφής σε τοπική κλίμακα,
- Ενήμεροι της ευθύνης μας απέναντι στις γενεές του παρελθόντος και του μέλλοντος να διατηρήσουμε την Παγκόσμια ποικιλία των φυτικών γενετικών πόρων για τροφή και γεωργία.

Λαμβάνοντας υπόψη:

- Τη βασική συνεισφορά των αγροτών του παρελθόντος,

παρόντος και του μέλλοντος παγκοσμίως, ειδικότερα αυτών στα κέντρα καταγωγής των καλλιεργούμενων φυτών και της ποικιλότητας, στην ανάπτυξη, διατήρηση, βελτίωση και διαθεσιμότητα των φυτικών γενετικών πόρων, και ότι

- Πολύ πριν τον Μέντελ και τη σύγχρονη βελτίωση φυτών, οι αγρότες φύτευαν, έκαναν την συγκομιδή, παρήγαγαν-διατηρούσαν και αντάλλασσαν σπόρους, έτρεφαν τους εαυτούς τους και άλλους, και με αυτό το τρόπο έχτισαν μια μεγάλη αποθήκη γνώσεων σχετικά με από τα αγροτικά φυτά, τα χαρακτηριστικά τους, τις πιθανές χρήσεις τους και τις αλληλεπιδράσεις τους με το περιβάλλον.

Λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη ότι:

- Όλη αυτή η γνώση έχει συχνά αγνοηθεί από τη σύγχρονη βελτίωση φυτών,
- Όσο οι αγρότες αργά αλλά σταθερά, βελτίωναν τις καλλιέργειές τους, διατήρησαν ταυτόχρονα και συνεχίζουν να διατηρούν, ένα μεγάλο ποσοστό βιοποικιλότητας, στα επονομαζόμενα "πρωτόγονα" γεωργικά συστήματα εφαρμοζόμενα από φτωχούς αγρότες σε απομακρυσμένες ή/ και σε οριακές συνθήκες,
- Η ποικιλότητα και η ετερογένεια λειτουργούν σαν δικλείδα ασφαλείας εμπρός στον κίνδυνο απώλειας της σοδειάς εξαιτίας απρόβλεπτων καιρικών αλλαγών,
- Κατά τη διάρκεια περίπου του τελευταίου αιώνα, η φυτική βελτίωση έχει μετακινηθεί από τα χωράφια των αγροτών σε σταθμούς ερευνών και από τους αγρότες στους επιστήμονες, και τελευταία από το δημόσιο, σε ιδιωτικά χρηματοδοτούμενους οργανισμούς, ενώ κατά τη διαδικασία αυτή πολλά φυτά έχουν παραμεληθεί από την επιστήμη.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η Πράσινη Επανάσταση βασίστηκε στη μηχανοποίηση και την εισαγωγή ομοιόμορφων καλλιεργούμενων ποικιλιών, ικανών να παράγουν υψηλές αποδόσεις και να ανταποκρίνονται καλά σε διαφορετικές τοποθεσίες και χώρες μόνο με τεχνητή τροποποίηση του περιβάλλοντος

μέσα από αγρονομικές μεθόδους όπως η άρδευση, τα λιπάσματα, τα φυτοφάρμακα, αντί να βασιστεί στην προσαρμογή των ποικιλιών σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα και τοποθεσίες,

- Αυτή η στρατηγική προκάλεσε μείζονα προβλήματα σχετικά με, την επίδραση της έντονης χρήσης χημικών στο περιβάλλον, παραμέλησε τους φτωχότερους αγρότες που δεν έχουν τη δυνατότητα να αγοράσουν τα απαιτούμενα χημικά για την επιθυμητή απόδοση από τις νέες ποικιλίες, και αγνόησε τη γεωργική βιοποικιλότητα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η «συμμετοχική φυτική βελτίωση» (PPB)⁵, για την ανάπτυξη μιας νέας ποικιλίας βοηθά στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την προώθηση της προσαρμοστικότητας και της διασφάλισης της τροφής, ενώ λειτουργεί ευνοϊκά ως προς την ποιότητα και την παραγωγικότητα, και γι' αυτό το λόγο είναι απαραίτητη η εφαρμογή της ιδιαίτερα από δημόσιους οργανισμούς,
- Συμμετοχικά προγράμματα επιτρέπουν στους χρήστες να επιλέγουν ποιοι τύποι ποικιλιών ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες τους, όσον αφορά τη διαχείριση (π.χ. βιολογικά, συμβατικά), τις γενετικές δομές (π.χ., υβριδικά, ποικιλίες ανοιχτής επικονίασης, αγνές γραμμές, μίγματα) και μπορούν ως εκ τούτου να προσαρμοστούν για να ανταποκριθούν στις προτεραιότητες των συμμετεχόντων.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η νέα επιστημονική γνώση και η καλύτερη κατανόηση της έκφρασης του DNA/ γονιδίων, συμπεριλαμβανομένης της συσχέτισης με τα επιγενετικά φαινόμενα, και της επίγνωσης του πώς λειτουργεί η βιολογική εξέλιξη, θα πρέπει να οδηγήσει στην αναθεώρηση της παρούσας νομοθεσίας του σπόρου.

⁵ Ορίζεται ως η διαδικασία φυτικής βελτίωσης που γίνεται συλλογικά από αγρότες, επιστήμονες, σποροπαραγωγούς, καταναλωτές εμπόρους, ΜΚΟ κλπ χωρίς αποκλεισμούς σε σχέση με το φύλο.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η ισχύουσα νομοθεσία για τη διαχείριση των σπόρων, η οποία σχεδιάστηκε και εφαρμόζεται στην Ευρώπη από το 1960 και στη συνέχεια επεκτάθηκε σε όλο τον πλανήτη, κυρίως εξαιτίας της πίεσης από εμπορικά συμφέροντα που υποστηρίζονται από διεθνείς συμφωνίες, σπρώχνει προς την παρανομία τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στο χωράφι και τις παραδοσιακές μεθόδους βελτίωσης φυτών.
- Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι οι παραδοσιακές ποικιλίες δεν μπορούν να καταχωρηθούν σε επίσημους καταλόγους επειδή δεν ανταποκρίνονται στα κριτήρια Ομοιομορφίας και Σταθερότητας που ορίστηκαν από τη νομοθεσία για την υποχρεωτική άδεια εμπορικής κυκλοφορίας.
- Η νομοθεσία αυτή καθιερώθηκε απλά από παρεμβατισμό, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι υγειονομικοί και περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, με στόχο να προσανατολισθούν τα γεωργικά συστήματα προς τη βιομηχανοποίηση, διαμέσου μεγαλύτερων αποδόσεων, μηχανοποίησης, τυποποίησης της παραγωγής, διαίρεσης των εργασιακών καθηκόντων και αντικατάστασης των παραδοσιακών αγροτικών ποικιλιών από ομοιόμορφες ποικιλίες επιλεγμένες με σύγχρονες γεωπονικές μεθόδους,
- Η παρούσα νομοθεσία δεν έχει καν αναγνωρίσει τη Διεθνή Συνθήκη για τους Φυτογενετικούς Πόρους, η οποία αναγνωρίζει τη συμβολή των τοπικών κοινοτήτων και των αυτόχθονων φυλών καθώς και τα δικαιώματα των αγροτών, στη διατήρηση και τη βελτίωση των τοπικών ποικιλιών.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η δωρεά, η ανταλλαγή, η πώληση και η φύτευση των παραδοσιακών αγροτικών σπόρων που ανήκουν στο δημόσιο τομέα όλο και περισσότερο αποτελούν αντικείμενο τιμωρίας και ποινικοποίησης⁶
- Αυτό οφείλεται στην επιβολή μιας άκαμπτης νομοθεσίας

⁶ Παράδειγμα: η υπόθεση Kokorelli, που παραπέμφθηκε στο γαλλικό Ανώτατο Δικαστήριο από τις εισαγγελικές αρχές της Δημοκρατίας της Γαλλίας.

σχετικά με την εμπορία των σπόρων.

Έχοντας θορυβηθεί από τις πρόσφατες ανακοινώσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, όπως απεικονίζονται στην υπόθεση «Kokopelli» (C-59/11), που οδηγούν στην υποταγή της βιοποικιλότητας και της ελευθερίας του εμπορίου στην παραγωγικότητα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η νομοθεσία αυτή, που αρχικά επιδίωκε την επίτευξη στόχων γενικού συμφέροντος, τώρα πλέον προσανατολίζεται απλώς προς την προστασία των εμπορικών συμφερόντων της βιομηχανίας βελτίωσης φυτών
- Η πλήρης σύγκλιση των κριτηρίων ΔΟΣ (Διακριτότητα, Ομοιομορφία, Σταθερότητα) περί χορήγησης αδειών εμπορικής κυκλοφορίας και απονομής Πνευματικών Δικαιωμάτων του Βελτιωτή, έχει οδηγήσει στο να αποκλείονται από την αγορά ποικιλίες που ανήκουν στο Δημόσιο τομέα.
- Οι Οργανώσεις που παράγουν και διατηρούν σπόρους αναγκάζονται είτε να λειτουργούν κρυφά ή απλά να βασίζονται σε ανεπίσημη ανοχή
- Με δεδομένη την αρνητική εξέλιξη της γεωργικής βιοποικιλότητας σε παγκόσμια κλίμακα, καμία νομοθεσία δεν πρέπει να οδηγεί στην ποινικοποίηση της καλλιέργειας και της βελτίωσης που βασίζονται στη βιοποικιλότητα, καθώς και της εμπορίας των παραδοσιακών ποικιλιών που ανήκουν στο Δημόσιο τομέα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τάσεις που περιγράφονται παραπάνω πρέπει επειγόντως να αναστραφούν, ιδίως επειδή βρίσκεται σε εξέλιξη μια τεράστια μεταρρύθμιση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την εμπορία των σπόρων και το πολλαπλασιαστικό υλικό των φυτών.

Λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη να γίνει σαφής και να επιβεβαιωθεί η ελεύθερη δυνατότητα για διάθεση στην αγορά,

δωρεά ή ανταλλαγή οποιουδήποτε σπόρου ή πολλαπλασιαστικού υλικού των φυτών που ανήκουν στον δημόσιο τομέα και προέρχονται από οποιαδήποτε μέθοδο βελτίωσης.

Παρόλο που τις δύο τελευταίες δεκαετίες, η ανάπτυξη Διεθνών Συμφωνιών, όπως η Διεθνής Συνθήκη Φυτογενετικών πόρων, τα Δικαιώματα του Αγρότη και το Πολυμερές Σύστημα για την Πρόσβαση και την Κοινή Εκμετάλλευση (ABS), καθώς και η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα και το Πρωτόκολλό της σχετικά με την Πρόσβαση και την Κοινή Εκμετάλλευση (το πρωτόκολλο Nagoya) αποτελούν σημαντικά βήματα προς την επίτευξη ενός δίκαιου και ισότιμου συστήματος, θεωρούμε ότι τελικός και ιδανικός στόχος θα πρέπει να είναι η αναγνώριση του σπόρου ως κοινού αγαθού και της πλήρους διαθεσιμότητάς του σε εκείνους που δεν έχουν την πρόθεση να τον ιδιωτικοποιήσουν.

Ανησυχούμε, ωστόσο, ότι σταδιακά κάποιοι ιδιοποιούνται την αγρο-βιοποικιλότητα και άλλα βασικά Κοινά Αγαθά της επιβίωσης της ανθρωπότητας και της γεωργικής παραγωγής.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η καινοτομία στη γεωργία είναι μια αθροιστική, συλλογική και συνεχής διαδικασία.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Το «πατεντάρισμα» των σπόρων -που επιτρέπει στους κατόχους διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας να εμποδίζουν τους αγρότες να αναπαράγουν και να διατηρούν σπόρους- είναι ηθικά, επιστημονικά και νομικά ανάρμοστο, αφού οι σπόροι και γενικώς όλες οι μορφές ζωής δεν είναι εφευρέσεις.

Λαμβάνουμε υπόψη ότι:

- Το Σύμφωνο TRIPS περιλαμβάνει μια υποχρεωτική αναθεώρηση του άρθρου 27.3 (β) η οποία ασχολείται με το «πατεντάρισμα» ή μη, φυτικών και ζωικών εφευρέσεων και την προστασία διάφορων ποικιλιών των φυτών,
- Αυτή η υποχρεωτική αναθεώρηση πρέπει να ολοκληρωθεί για να ευθυγραμμιστεί το Διεθνές Δίκαιο με το Νόμο του

Σπόρου.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η βιομηχανία των σπόρων έχει τη δυνατότητα να συντάσσει αιτήσεις για πατέντες κατά την κρίση της αποκτώντας έτσι ειδικά προσαρμοσμένες πατέντες κατάλληλες για τους δικούς της εμπορικούς σκοπούς,
- Αυτές οι ειδικά κομμένες και ραμμένες πατέντες επιτρέπουν στους κατόχους διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας να εμποδίζουν τους αγρότες να κρατούν σπόρο από τη σοδειά τους και να τον ανταλλάσσουν,
- Μια τέτοια «προσαρμοσμένη» διεκδίκηση πατέντας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να παρακαμφθούν με μια επιτήδεια διατύπωση τα όρια που έχει βάλει ο νομοθέτης στο πατεντάρισμα των φυτών και των μεθόδων βελτίωσης τους στο άρθρο 53β της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι μια τέτοια επιτήδεια διατύπωση αιτημάτων μπορεί να επιτευχθεί:

- Με κατάλληλη επιλογή της κατηγορίας των αιτημάτων (G 2-12 Ντομάτα II),
- Μέσω χημικού ραφινάρισματος των σπόρων από πρόσθετα (T 49/83 -Το πολλαπλασιαστικό υλικό / Ciba-Geigy),
- Διατυπώνοντας αιτήματα είτε για είδη ή για ποικιλίες μη συγκεκριμένες ή παρεμφερείς (G 1/98 Novartis II),
- αφαιρώντας κρίσιμα στάδια μιας διαδικασίας (Wisconsin WARF G2/06),
- Προσθέτοντας περιττά, αλλά τεχνικά στάδια (π.χ.στάδια γενετικής μηχανικής, διαγονιδιακά στάδια) σε μια κατά τα άλλα βιολογική διαδικασία (G1/08 Μπρόκολο/ Ντομάτα 1).

Λαμβάνοντας υπόψη ότι κατάλληλη λύση για τις επιτήδειες αυτές διατυπώσεις αιτημάτων για πατέντες αποτελεί η «συνολική προσέγγιση περιεχομένου», αναγνωρισμένη από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας στην υπόθεση WARF

(G2/06) και από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην υπόθεση Brüstle, κατά την ερμηνεία της οδηγίας 98/44/ΕΚ που υπογράμμισε πρόσφατα και η Ε.Ε. μέσω του Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 10ης Μαΐου 2012 σχετικά με τις πατέντες επί βασικών βιολογικών μεθόδων.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι, όπως απαιτήσε το εν λόγω πρόσφατο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της Ε.Ε., τα προϊόντα που προέρχονται από συμβατικού τύπου βελτίωση καθώς και όλες οι συμβατικές μέθοδοι βελτίωσης, συμπεριλαμβανομένης και της μεθόδου SMART (βελτίωση ακριβείας) καθώς και το αναπαραγωγικό υλικό που χρησιμοποιείται για τη συμβατική βελτίωση, θα πρέπει να αποκλείονται από την κατοχύρωση πατέντας.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η υπεξαίρεση της παραδοσιακής σοφίας και γνώσης και γενετικών πόρων μέσω βιοπειρατείας πρέπει να εμποδίζεται και να επιδέχεται κυρώσεις και επιπλέον ότι τα ψηφιακά αρχεία παραδοσιακής γνώσης, συμπεριλαμβανομένων των καταλόγων βιοποικιλότητας για κάθε περιοχή, θα πρέπει να εισαχθούν σε όλες τις χώρες που διαθέτουν σημαντικούς βιολογικούς πόρους: η εγκατάσταση αυτών των βιβλιοθηκών θα πρέπει να είναι υποχρεωτική σε όλες τις χώρες,
- Η σχετική πρωτοβουλία θα πρέπει, μάλιστα, να χρηματοδοτηθεί από δημόσιους, εθνικούς ή διεθνείς οργανισμούς, έτσι ώστε η γνώση αυτή να παραμείνει Κοινό Αγαθό.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα γραφεία διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας όλων των χωρών θα πρέπει να συμβουλεύονται υποχρεωτικά τα εν λόγω αρχεία όσον αφορά την εξέταση αιτήματος για πατέντα ή τη δίωξη για σχετικό θέμα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Πρέπει να αναγνωρισθούν ως παράβαση οι πατέντες επί Εμβίων καθώς και η υπεξαίρεση των παραδοσιακών

γνώσεων και των γενετικών πόρων λόγω κακοπιστίας βαριάς αμέλειας αποτελούν παραβίαση της Δημόσιας Τάξης σύμφωνα με το άρθρο 27.2 στο τμήμα 5 του συμφώνου TRIPS⁷ και το άρθρο 53 (α) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας καθώς και πολλών άλλων εθνικών Νόμων για Πατέντες,

- Θα πρέπει να απαιτείται η υποχρέωση αποκάλυψης της πηγής του βιολογικού υλικού και της παραδοσιακής γνώσης, όπως προβλέπεται για παράδειγμα, στον Ελβετικό Νόμο Ευρεσιτεχνίας 2007/08 και όπως ζητούν οι κυβερνήσεις, στο πλαίσιο της αναθεώρησης της συμφωνίας TRIPS.

Λαμβάνοντας υπόψη, ωστόσο, ότι η μη συμμόρφωση με αυτή την υποχρέωση αποκάλυψης, η απόκρυψη δηλαδή της πηγής του βιολογικού υλικού και/ή των παραδοσιακών γνώσεων λόγω κακής πίστης ή βαριάς αμέλειας συνιστά απάτη ενάντια στην Αρχή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και ως εκ τούτου οι κυρώσεις θα πρέπει να είναι αποτρεπτικές, συμπεριλαμβανομένης της ανάκλησης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, όπως προβλέπεται, για παράδειγμα, από την αμερικανική νομοθεσία (37 CFR ch. I § 1.56).

⁷ Το άρθρο 27.2 στο τμήμα 5 της συμφωνίας TRIPS, αναφέρει: «Τα μέλη μπορούν να αποκλείουν την απονομή πατέντας σε εφευρέσεις, όταν η απαγόρευση της εμπορικής τους εκμετάλλευσης στο έδαφος τους είναι αναγκαία για την προστασία του κοινού ή της ηθικής, συμπεριλαμβανομένης και της προστασίας της ανθρώπινης, ζωικής ή φυτικής ζωής ή υγείας ή της αποφυγής σοβαρών βλαβών στο περιβάλλον, υπό την προϋπόθεση ότι ένας τέτοιος αποκλεισμός δεν γίνεται μόνο επειδή η εκμετάλλευση απαγορεύεται από την νομοθεσία τους».

Ο Νόμος του Σπόρου

Μέρος 1 - Διατήρηση της γεωργικής βιοποικιλότητας

Άρθρο 1 - Ο γενικός στόχος της ποικιλότητας

Η νομοθεσία δεν πρέπει να αντιτίθεται στον γενικό στόχο της διατήρησης και του εμπλουτισμού της ποικιλότητας.

Άρθρο 2 - Γενετική διάβρωση

Η παρούσα τάση της γενετικής διάβρωσης των φυτικών γενετικών πόρων για την τροφή και τη γεωργία, είτε μεταξύ ειδών, ή μέσα σε κάθε είδος, ή σε επίπεδο ποικιλίας, πρέπει να αναστραφεί. Πρέπει να ληφθούν μέτρα ώστε να ελαχιστοποιηθούν και, τελικά να εξαλειφθούν, οι αιτίες της γενετικής διάβρωσης.

Άρθρο 3 - Οι φυτικοί γενετικοί πόροι ως κοινά αγαθά

Οι φυτικοί γενετικοί πόροι για την τροφή και τη γεωργία θεωρούνται Κοινά Αγαθά.

Άρθρο 4 - Έρευνες και απογραφή των φυτικών γενετικών πόρων για τροφή και γεωργία

Πραγματοποιούνται έρευνες για την απογραφή των φυτικών γενετικών πόρων για τροφή και γεωργία, καθώς και καταγραφή κάθε άλλης σχετικής πληροφορίας και παραδοσιακής γνώσης.

Άρθρο 5 - Ex situ (εκτός τόπου) διατήρηση φυτικών γενετικών πόρων

Δημόσιοι οργανισμοί αναλαμβάνουν τη διατήρηση των φυτικών γενετικών πόρων. Ιδιαίτερη μέριμνα δίδεται στην κατάλληλη τεκμηρίωση, χαρακτηρισμό, αναγέννηση και αξιολόγηση τους.

Η πρόσβαση σε αυτά τα στοιχεία είναι ελεύθερη για όλους, υπό την αίρεση ότι δεν θα γίνεται με σκοπό την ιδιοποίηση τους.

Άρθρο 6 - Διατήρηση (προστασία) φυτικών γενετικών πόρων στο χωράφι

Η διατήρηση στο χωράφι σημαίνει τη διατήρηση φυτικών γενετικών πόρων στα χωράφια και αγροκτήματα των αγροτών. Η διατήρηση στο χωράφι και η χρήση φυτικών γενετικών πόρων για τροφή και γεωργία ενθαρρύνεται και υποστηρίζεται, μεταξύ άλλων, από δημόσια χρηματοδοτούμενα προγράμματα.

Άρθρο 7 - In situ (επί τόπου) διατήρηση

Προωθείται η in situ (επιτόπια) διατήρηση άγριων φυτών που είναι συγγενικά με τα καλλιεργούμενα διατροφικά φυτά καθώς και άγριας χλωρίδας για παραγωγή τροφής, συμπεριλαμβανομένων και των προστατευόμενων περιοχών, στηρίζοντας, μεταξύ άλλων, τις προσπάθειες των αυτοχθόνων και τοπικών κοινοτήτων.

Άρθρο 8 - Απουσία περιορισμών στην χρήση και παραγωγή φυτογενετικών πόρων από αγρότες

Καμία πρόβλεψη του παρόντος νόμου δεν ερμηνεύεται ως περιορισμός στη χρήση και παραγωγή φυτογενετικών πόρων από αγρότες στον τόπο προέλευσης τους.

Μέρος 2 - Βελτίωση Φυτών και Παραγωγή Σπόρων

Άρθρο 9 - Οι Αγρότες ως βελτιωτές

Κατά τη διάρκεια της αγροτικής ιστορίας οι βελτιωτές και οι παραγωγοί σπόρων ήταν οι αγρότες, οι τοπικοί και οι μικροί βελτιωτές και ειδικά οι γυναίκες.

Οι αγρότες έχουν κάνει βελτιώσεις με στόχο την ποικιλία, την ποιότητα και την ανθεκτικότητα, σε αντίθεση με το υπόδειγμα (μοντέλο) που ευνοεί την Διακριτότητα την Ομοιογένεια και Σταθερότητα (ΔΟΣ).

Άρθρο 10 - Τεχνολογία και βελτίωση φυτών

Η επιστημονική βελτίωση φυτών πρέπει να οδηγεί στην ενίσχυση της βιοποικιλότητας, την αύξηση της γενετικής βάσης των καλλιεργούμενων διατροφικών φυτών και την προστασία των παραδοσιακών αγροτικών ποικιλιών.

Άρθρο 11 - Ερευνητικά προγράμματα

Τα δημόσια ερευνητικά προβλήματα δίνουν προτεραιότητα, μεταξύ άλλων, στην:

- Κατανόηση της αγροτικής γνώσης σχετικά με τη βελτίωση φυτών
- Διεύρυνση της γενετικής βάσης των καλλιεργούμενων διατροφικών φυτών και αύξηση της εμβέλειας της διαθέσιμης γενετικής ποικιλότητας
- Προώθηση της χρήσης τοπικών και τοπικά προσαρμοσμένων φυτών, ποικιλιών και των λιγότερων χρησιμοποιούμενων ειδών
- Ενίσχυση της δυνατότητας ανάπτυξης ποικιλιών ιδιαίτερα προσαρμοσμένων σε συγκεκριμένες κοινωνικές, οικονομικές και οικολογικές συνθήκες, και σε απομακρυσμένες περιοχές
- Ενίσχυση και τη διατήρηση των φυτογενετικών πόρων με την μεγιστοποίηση της δι-ειδικής και ενδο-ειδικής παραλλακτικότητας προς όφελος των αγροτών, ειδικά εκείνων που δημιουργούν και χρησιμοποιούν τις δικές τους ποικιλίες και εφαρμόζουν οικολογικές αρχές για τη διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους και την καταπολέμηση των ζιζανίων και παρασίτων
- Συγκέντρωση γνώσης και πληροφοριών σχετικά με τις λιγότερο χρησιμοποιούμενες καλλιέργειες και τα άγρια συγγενικά είδη των καλλιεργούμενων διατροφικών φυτών.

Άρθρο 12 - Προώθηση αγρο-οικολογικών, συμμετοχικών και εξελικτικών προγραμμάτων βελτίωσης φυτών

Τα δημόσια προγράμματα βελτίωσης φυτών πρέπει να σέβονται το περιβαλλοντικό και πολιτιστικό γεωργικό πλαίσιο. Γι αυτό το λόγο τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν και να δίνουν προτεραιότητα σε αγρο-οικολογικές μεθόδους, συμμετοχικές μεθόδους έρευνας και συμμετοχικά-εξελικτικά προγράμματα βελτίωσης. Για τον Νόμο του Σπόρου αυτοί οι όροι έχουν την ακόλουθη ετυμολογία:

- Αγρο-οικολογικές μέθοδοι⁸ είναι αυτές που εφαρμόζουν την οικολογική επιστήμη στη μελέτη, το σχεδιασμό και την διαχείριση βιώσιμων αγρο-οικοσυστημάτων.

Αυτές οι μέθοδοι απαιτούν ελάχιστη χρήση αγροχημικών και ενεργειακών εισροών, καθώς βασίζονται σε οικολογικές αλληλεπιδράσεις και συνέργειες μεταξύ βιολογικών συνιστωσών, ώστε να παραχθούν μηχανισμοί που θα επιτρέψουν στα συστήματα να προωθήσουν την δική τους εδαφική γονιμότητα, την παραγωγικότητα και την προστασία των καλλιεργειών.

- Η συμμετοχική βελτίωση φυτών αναφέρεται σε μια μεθοδολογία, η οποία περιλαμβάνει συλλογικά γεωργούς, επιστήμονες, συνεργαζόμενο προσωπικό, παραγωγούς σπόρων, καταναλωτές, εμπόρους, ΜΚΟ, κτλ, χωρίς αποκλεισμούς λόγω φύλου.
- Η συμμετοχική-εξελικτική βελτίωση φυτών είναι μια μεθοδολογία με βάση την οποία ένας καλλιεργούμενος φυτικός πληθυσμός που προκύπτει από μεγάλης έκτασης διασταυρώσεις ή από αναμίξεις, αφήνεται να εξελιχθεί για ένα αόριστο χρονικό διάστημα σε πληθώρα τοποθεσιών, επιτρέποντας με αυτόν τον τρόπο στους αγρότες να συλλέγουν, να αξιολογούν και να δημιουργούν ειδικά προσαρμοσμένες ποικιλίες.

⁸ αυτός ο ευρέως αποδεκτός ορισμός βασίζεται στο ακόλουθο βιβλίο: Altieri, M.A., 1995. Agroecology: The science of sustainable agriculture, 2nd ed. Westview Press, Boulder, Colorado.

Μέρος 3 - Τα δικαιώματα των αγροτών (γεωργών)

Άρθρο 13 - Τα δικαιώματα των αγροτών (γεωργών)

Το δικαίωμα των αγροτών στην ελεύθερη βελτίωση, παραγωγή, αποθήκευση και ανταλλαγή, τη διάθεση και πώληση, αναγνωρίζεται πλήρως σε συμφωνία με την ελευθερία των συναλλαγών και του εμπορίου με βάση την εθνική και διεθνή νομοθεσία και ιδιαίτερα με:

- Τη Σύμβαση για την προστασία των φυτικών ποικιλιών και τα δικαιώματα των αγροτών του 2001 στην Ινδία⁹
- Το άρθρο 9 σχετικά με τα δικαιώματα των αγροτών, της Διεθνούς Συνθήκης για τους Φυτικούς Γενετικούς Πόρους για τροφή και γεωργία.

Τα δικαιώματα αυτά ερμηνεύονται σε αυτό το πλαίσιο και γίνονται σεβαστά και εφαρμόζονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η αναγνώριση της συνεισφοράς των τοπικών κοινοτήτων και των δικαιωμάτων των ιθαγενών και αγροτών, όπως αναφέρονται στο άρθρο 9 της διεθνούς συνθήκης, μπορεί να επιτευχθεί μέσω συστημάτων συλλογικής ιδιοκτησίας τοπικών ποικιλιών, τα οποία θα εφαρμοσθούν από την πολιτεία σε περιφερειακό και στο/ή τοπικό επίπεδο¹⁰.

Άρθρο 14 - Το δικαίωμα στην ανταλλαγή

Η δωρεά ή ανταλλαγή σπόρων κάθε ποικιλίας, καθώς και η διάθεση τους στην αγορά διέπονται από τις αρχές της κυριαρχίας επί του σπόρου¹¹. Οι αγρότες, οι παραγωγοί- διατηρητές σπόρων και οι κηπουροί δεν μπορούν να διωχθούν ποινικά για

⁹ Ένας αγρότης θεωρείται ότι έχει το δικαίωμα να παράγει και να διατηρεί, να χρησιμοποιεί, να σπέρνει και να σπέρνει εκ νέου, να ανταλλάσσει, να μοιράζεται ή να πουλάει την παραγωγή του, και μεταξύ άλλων, σπόρους ποικιλιών οι οποίες προστατεύονται από την παρούσα συνθήκη, κατά τον ίδιο τρόπο που δικαιούταν να το κάνει πριν την έναρξη εφαρμογής της παρούσας πράξης.

¹⁰ Βλέπε τον Νόμο της Περιφέρειας της Τοσκάνης Νο. 64 της 16/11/2004 «Προστασία και αξιοποίηση της κληρονομιάς τοπικών ειδών και ποικιλιών γεωργικού, κτηνοτροφικού και δασικού ενδιαφέροντος».

¹¹ Η κυριαρχία επί του σπόρου με όρους ανεπίσημης ανταλλαγής σημαίνει την αυτοδιαχείριση από κοινότητες αγροτών. Στην περίπτωση της διάθεσης στην αγορά, η κυριαρχία επί του σπόρου σημαίνει την νομική αναγνώριση των κυριαρχικών δικαιωμάτων των αγροτών.

οποιαδήποτε δραστηριότητα σχετική με την ανταλλαγή σπόρων και αναπαραγωγικού φυτικού υλικού που αποτελεί Δημόσιο Αγαθό.

Άρθρο 15 - Απουσία διαχειριστικών επιβαρύνσεων

Για την διαχείριση ποικιλιών και φυτικών αναπαραγωγικών υλικών, τα οποία αποτελούν Δημόσιο Αγαθό, δεν απαιτείται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς κανενός είδους διοικητική επιβάρυνση, όπως εγγραφή, πληρωμή τελών, ιχνηλασιμότητα, πιστοποίηση.

Η έννοια «Δημόσιο Αγαθό» σημαίνει ότι δεν υπάρχει κανενός είδους δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Άρθρο 16 - Επισημάνση

Οι σπόροι και τα φυτικά αναπαραγωγικά υλικά τα οποία είναι Δημόσια Αγαθά και τα οποία διατίθενται στην αγορά, μπορούν να υπόκεινται σε κανόνες επισημάνσης, οι οποίοι ορίζονται από τις ίδιες τις γεωργικές κοινότητες. Οι επισημάνσεις αυτές αφορούν την ονομασία, την απλή βοτανολογική περιγραφή, τα βλαστικά χαρακτηριστικά, την εγγύηση της υγειονομικής ποιότητας, την ποικιλία και την λογικού επιπέδου καθαρότητα σε σχέση με την ποικιλία και το είδος.

- Οι ετικέτες πρέπει να είναι σαφείς, αληθείς και να μην προκαλούν σύγχυση.
- Οι ανεπίσημες ανταλλαγές δεν έχουν υποχρέωση συμμόρφωσης με τους κανόνες σήμανσης.

Άρθρο 17- Συσκευασία

Για τους σπόρους και το φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό που αποτελούν δημόσια αγαθά, δεν απαιτείται συμμόρφωση με τους κανόνες συσκευασίας εκτός από τη σήμανση

Article 18 – Δικαιώματα των αγροτών ως καταναλωτές

Οι αγρότες έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε ασφαλή, αξιόπιστο, προσιτό και ποικίλο σπόρο, στην ελεύθερη αναπαραγωγή φυτικού υλικού που ανταλλάσσουν με άλλους αγρότες ή μικρής κλίμακας βελτιωτές. Τα μονοπώλια που εμποδίζουν τους αγρότες να έχουν επιλογές παραβιάζουν τα δικαιώματα των αγροτών¹². Όλες οι πωλήσεις σπόρων από εταιρίες διέπονται από κανονισμούς βιοασφάλειας.

Μέρος 4- Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Άρθρο 19 – Πατέντες και Συμβατική βελτίωση φυτών

Για όλα τα φυτά που δεν έχουν μετατραπεί σε διαγονιδιακά (transgenesis) με μεθόδους γενετικής μηχανικής, οι διαδικασίες βελτίωσης αποτελούν «ουσιαστικά βιολογικές διαδικασίες για την παραγωγή φυτών» και εξαιρούνται από την κατοχύρωση πατέντας.

Τα προϊόντα που προέρχονται από συμβατικές μεθόδους φυτικής βελτίωσης καθώς και βελτιωτικό υλικό που χρησιμοποιείται για συμβατική φυτική βελτίωση εξαιρείται από την κατοχύρωση πατέντας.

Άρθρο 20- Συνολική εξέταση της Αίτησης για Πατέντα

Κατά την αξιολόγηση εφευρέσεων και αιτήσεων για ευρεσιτεχνίες (πατέντες) με στόχο τη συμμόρφωση με την πρόβλεψη εξαίρεσης

¹² Bowman v/s Monsanto – Η Monsanto μήνυσε τον αγρότη από την Ινδιάνα Vernon Bowman το 2007 με κατηγορία για παραβίαση πατέντας επειδή φύτεψε και κράτησε σπόρο που περιλάμβανε με γενετική τροποποίηση την τεχνολογία Roundup Ready Technology παρόλο που ο Bowman είχε αγοράσει αυτούς τους σπόρους ως μέρος ενός μίγματος αδιαφοροποίητων σπόρων και OSGATA et all v/s Monsanto –Οι Παραγωγοί Βιολογικού σπόρου και η Οργάνωση Εμπορίου και άλλοι ενάντια στη Μονσάντο, κατέθεσαν στις 29 Μαρτίου 2011, στο ομοσπονδιακό δικαστήριο του Μανχάταν Νέα Υόρκης, για λογαριασμό 60 οικογενειακών αγροτικών επιχειρήσεων, άλλων επιχειρήσεων για σπόρους και αγροτικών οργανώσεων, αμφισβήτηση για τις πατέντες της Μονσάντο επί των σπόρων που παρήχθησαν με γενετική μηχανική. Αυτή η αγωγή αποτελεί ορόσημο για την προστασία των οικογενειακών αγροτικών επιχειρήσεων, οι οποίες χωρίς δική τους ευθύνη μπορεί να έχουν επιμολυνθεί από τον κατοχυρωμένο με πατέντα σπόρο γενετικής μηχανικής της Μονσάντο και να βρεθούν κατηγορούμενες για παραβίαση ευρεσιτεχνίας (www.osgata.org)

του άρθρου 20, πρέπει να εξετάζεται το συνολικό περιεχόμενο των προδιαγραφών της πατέντας και όχι μόνον οι ισχυρισμοί. Τα τεχνικώς απαραίτητα στάδια πριν ή μετά από τη διαδικασία καθώς και αναπόφευκτες χρήσεις των προϊόντων μετά τη διαδικασία θεωρείται ότι αποτελούν μέρος του περιεχομένου των προδιαγραφών ακόμα και αν δεν συμπεριλαμβάνονται με σαφήνεια στις προδιαγραφές και/ή στους ισχυρισμούς της αίτησης για πατέντα.

Άρθρο 21- Ιδιοποίηση παραδοσιακής γνώσης και γενετικών πόρων μέσω της κατοχύρωσης πατέντας

Η ιδιοποίηση παραδοσιακής γνώσης και γενετικών πόρων μέσω της κατοχύρωσης πατέντας λόγω κακοπιστίας ή βαριάς αμέλειας αποτελεί παραβίαση της Δημόσιας Τάξης και αντίστοιχα επιβάλλονται κυρώσεις απόρριψης της αίτησης για κατοχύρωση πατέντας ή/και ανάκληση της πατέντας.

Άρθρο 22 - Ψηφιακές βιβλιοθήκες παραδοσιακής γνώσης και βιολογικών πόρων

Ψηφιακές βιβλιοθήκες παραδοσιακής γνώσης και βιολογικών πόρων προωθούνται και εισάγονται σε κάθε χώρα προέλευσης αυτής της γνώσης και αυτών των πόρων.

Αυτές οι ψηφιακές βιβλιοθήκες θεωρούνται δημόσιοι θεσμοί και παραμένουν στο δημόσιο τομέα.

Το περιεχόμενο αυτών των βιβλιοθηκών είναι νομικά δεσμευτικό για τους υπεύθυνους κατοχύρωσης πατέντας σε όλες τις χώρες. Επομένως, κατά τις εργασίες αξιολόγησης ή δίωξης σχετικά με καινοτομίες, εφευρέσεις και επαρκούς αποκάλυψης της εφεύρεσης, είναι υποχρεωμένοι να αναφέρονται σε αυτό το περιεχόμενο ως απεικόνιση της πιο πρόσφατης πραγματικότητας.

Άρθρο 23 - Εναντίωση σε αιτήματα κατοχύρωσης πατέντας από τις αρχές της χώρας προέλευσης

Παρά τα δικαιώματα οποιασδήποτε άλλης νομικής οντότητας οι

αρμόδιες αρχές για την πνευματική ιδιοκτησία στις χώρες προέλευσης της παραδοσιακής γνώσης και των βιολογικών πόρων δικαιούνται να κινήσουν τις κατάλληλες νομικές διαδικασίες, εντός ή εκτός της αντίστοιχης χώρας προέλευσης, ενάντια στις παράνομες αιτήσεις για πατέντα ή στις παράνομα κατοχυρωθείσες πατέντες επί παραδοσιακής γνώσης και βιολογικών πόρων.

Άρθρο 24 - Υποχρέωση αποκάλυψης της πηγής βιολογικού υλικού

Οι πηγές βιολογικού υλικού και παραδοσιακής γνώσης αποκαλύπτονται με σαφήνεια σε κάθε αίτηση για κατοχύρωση πατέντας που βασίζεται ή χρησιμοποιεί τέτοιο υλικό. Απόκρυψη ή παραβίαση αυτών των πηγών λόγω κακής πίστης ή βαρείας αμέλειας αποτελεί εξαπάτηση της αρμόδιας για τις πατέντες Αρχής και αποφέρει κυρώσεις απόρριψης της αίτησης ή/και ανάκληση της πατέντας στο σύνολο της.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

Ο Νόμος του Σπόρου προτείνεται ως εργαλείο που αφενός μπορεί να χρησιμοποιηθεί παντού και σε κάθε πλαίσιο από τους πολίτες ώστε να υπερασπισθούν την ελευθερία των σπόρων τους και τα κυρίαρχα δικαιώματα τους επί των σπόρων και αφετέρου να χρησιμεύσει ως πρακτικός οδηγός για όλες τις μελλοντικές εξελίξεις των νόμων και των πολιτικών που αφορούν τον σπόρο.

Ελπίζουμε ότι θα χρησιμοποιηθεί ως καταλύτης για τους πολίτες ώστε να διαδοθεί η γνώση σχετικά με την κρίσιμη κατάσταση του σπόρου και της βιοποικιλότητας και να γίνει κατανοητό πως χειραγωγούνται η επιστήμη και οι νόμοι, απειλώντας τον σπόρο και την κυριαρχία των λαών επί της τροφής τους σε όλα τα μέρη του κόσμου. Ελπίζουμε ότι παντού οι πολίτες θα χρησιμοποιήσουν το Νόμο του Σπόρου ως υπερασπιστικό εργαλείο ώστε να προωθηθεί τοπική περιφερειακή και εθνική νομοθεσία που σέβεται και ευνοεί την ελευθερία του σπόρου και το νόμο του σπόρου.

Παροτρύνουμε τους αντιπροσώπους του λαού και των θεσμών να χρησιμοποιήσουν το Νόμο του Σπόρου ώστε να διαμορφωθούν νόμοι σχετικοί με τους σπόρους που να έχουν ως κύρια αντικείμενα την υποχρέωση της προστασίας της βιοποικιλότητας, των δικαιωμάτων του αγρότη και τη συνολική οικολογική παραγωγικότητα και ταυτόχρονα να ενισχυθούν οι νόμοι που ρυθμίζουν την κατοχύρωση πατέντας ώστε ο σπόρος να παραμείνει στον δημόσιο τομέα.

Ο Νόμος του Σπόρου υπενθυμίζει στις εθνικές κυβερνήσεις και τις παροτρύνει να εκπληρώσουν την υποχρέωση που έχουν να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική αναθεώρηση του άρθρου 27.3(b) της Συμφωνίας TRIPS του ΠΟΕ - Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου- καθώς και να δεσμευθούν να εκπληρώσουν τις συνταγματικές τους υποχρεώσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας και την ακύρωση των ευρεσιτεχνιών σε θέματα ζωής και σπόρων.

Ελπίζουμε ότι ο Νόμος του Σπόρου θα υπηρετήσει το στόχο της υπεράσπισης της ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας της επιστημονικής έρευνας αφιερωμένης στην προώθηση και προβολή της βιοποικιλότητας, τα δικαιώματα των αγροτών και το δημόσιο όφελος και θα δώσει ώθηση στην έρευνα σε θέματα ποικιλότητας σπόρων, ποιότητας και αντοχής, θέματα χρήσιμα προκειμένου να αντιμετωπισθεί η οικονομική και επισιτιστική κρίση στα πλαίσια ενός παγκόσμιου σεναρίου κλιματικής αλλαγής.

Το παρόν κείμενο βασίζεται σε συζητήσεις και ιδέες που προτάθηκαν στα πλαίσια της συνάντησης μιας ομάδας εργασίας διακεκριμένων δικηγόρων και επιστημόνων και μελών της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Τροφής (International Commission on the Future of Food and Agriculture) που διεξήχθη στο χώρο της Navdanya International στη Φλωρεντία της Ιταλίας τον Φεβρουάριο 2013. Το κείμενο περιλαμβάνει και μεταγενέστερες τροποποιήσεις που εντάχθηκαν σε αυτό από μια συντακτική ομάδα η οποία αποτελείται από Vandana Shiva, Ερευνητικό Ίδρυμα για την Τεχνολογία την Επιστήμη και την Οικολογία (Navdanya), Caroline Lockhart, διεθνής τομέας της Navdanya, και Ruchi Shroff, Navdanya.

Στην Ομάδα Εργασίας για το νόμο του Σπόρου συμμετείχαν τα ακόλουθα πρόσωπα:

Marcello Buiatti - Καθηγητής Γενετικής, Πανεπιστήμιο Φλωρεντίας. Πρόεδρος του Δια-πανεπιστημιακού κέντρου Φιλοσοφίας της Βιολογίας "Res Viva" La Sapienza, Ρώμη. Μέλος του Εθνικού Συμβουλίου για το Περιβάλλον, Ρώμη.

Salvatore Ceccarelli - Έγκριτος εμπειρογνώμων και πρωτοπόρος της Συμμετοχικής Βελτίωσης Φυτών, CGIAR, γεωπόνος και βελτιωτής κριθαριού στην ICARDA της Συρίας από το 1984 έως το 2011, πρώην καθηγητής Αγροτικής Γενετικής στο πανεπιστήμιο της Περούτζια, Ιταλία.

Fritz Dolder - Διακεκριμένος δικηγόρος ειδικευμένος σε θέματα

ευρεσιτεχνίας (πατέντας) από το 1985, έχει αναλάβει πολλές υποθέσεις του Ευρωπαϊκού Γραφείου Ευρεσιτεχνιών συμπεριλαμβανομένης της υπόθεσης του δένδρου Neem και δυο υποθέσεις που ακόμα εκκρεμούν για μπρόκολο και ντομάτες. Καθηγητής σε θέματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, Νομική Σχολή, Πανεπιστήμιο Βασιλείας, Ελβετία.

José T. Esquinas - Διακεκριμένος εμπειρογνώμων επί θεμάτων φυτικού γενετικού υλικού και διατροφικής ασφάλειας με μακρόχρονη σημαντική συμμετοχή στις παγκόσμιες συζητήσεις επί θεμάτων πολιτικής και ηθικής στους τομείς της τροφής και της γεωργίας. Βασικός διαπραγματευτής στα πλαίσια της Διεθνούς Συνθήκης σχετικά με τους φυτογενετικούς πόρους για τη διατροφή και τη γεωργία.

Maria Grazia Mammuccini -πρώην διευθύντρια του ARSIA (Οργανισμός Γεωργίας και έρευνας της περιφέρειας της Τοσκάνης) από το 1995 έως το 2010, μέλος της Ακαδημίας Georgofili στη Φλωρεντία, αντιπρόεδρος της οργάνωσης Navdanya International, Ιταλία.

Blanche Magarinos-Rey - Δικηγόρος ειδικευμένη σε θέματα δικαιωμάτων σχετικά με το περιβάλλον και την Αστική Ανάπτυξη. Δικηγόρος στην υπόθεση του 'Kokopelli' .

Giannozzo Pucci - Εκδότης/αρχισυντάκτης του Ecologist στην Ιταλία, ιδρυτικό μέλος του ASCI (Οργάνωση Ιταλών Αγροτών για την Προστασία των αγροτών με μικρό κλήρο και των χειροτεχνών), γνωστός περιβαλλοντολόγος και Αντιπρόεδρος της Navdanya International στην Ιταλία.

Vandana Shiva - Ιδρύτρια του Ερευνητικού Ιδρύματος για την επιστήμη την Τεχνολογία και την Οικολογία στην Ινδία και ιδρύτρια της Navdanya (9 σπόροι), με διδακτορικό στην κβαντική φυσική, γνωστή περιβαλλοντολόγος και υπερασπίστρια των δικαιωμάτων των αγροτών.

Αυτό το συλλογικό μεταφραστικό εγχείρημα και επιμέλεια στα ελληνικά (Δεκέμβριος 2013) είναι μια πρωτοβουλία των:

Ηλιόσποροι - www.iliosporoi.net

Πελίτι - www.peliti.gr

BiotechWatch - www.biotechwatch.gr

Άδεια χρήσης creative commons (2013), για ελεύθερη μη-εμπορική αναπαραγωγή και διακίνηση.

Μεταφράσεις και επιμέλεια: Βασίλης Γκισάκης, Βάσω Κανελλοπούλου, Έφη Μαύρου, Λευτέρης Παπαγιαννάκης, Πέννυ Παπασπυροπούλου, Δημήτρης Μελέτης, Αγγελική Δρανδάκη, Ρωξάνη Γαρεφαλάκη, Λιάνα Ντακ.

Navdanya (2013) - Vandana Shiva *et al.*, Ο Νόμος του Σπόρου (μετάφραση και επιμέλεια στα ελληνικά Ηλιόσποροι, Πελίτι, BiotechWatch).

Navdanya International:

www.navdanyainternational.it

www.navdanya.org

info@navdanyainternational.it